



# ΕΚΘΕΣΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΜΗ ΤΥΠΙΚΗΣ ΚΑΙ ΑΤΥΠΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Ανάπτυξη προγράμματος επαγγελματικής κατάρτισης EQUALvet για άτομα με νοητική αναπηρία που αφορά σε τρία επαγγέλματα: βοηθός μάγειρα, βοηθός κηπουρού και καθαριστής

604569-EPP-1-2018-1-EL-EPPKA3-IPI-SOC-IN

ΚΑ3 – Υποστήριξη μεταρρυθμίσεων πολιτικής – κοινωνικής ένταξης και κοινών αξιών:

Η υποστήριξη στους τομείς της Εκπαίδευσης, Κατάρτισης και Νεολαίας

2019-2020



Co-funded by the  
Erasmus+ Programme  
of the European Union



EQUALvet

Το έγγραφο της έκθεσης «**Τρέχουσα Κατάσταση**» είναι αποτέλεσμα της συνεργασίας μεταξύ των εταίρων της κοινοπραξίας του EQUALvet Erasmus+ Project.

#### **ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ:**

Sandra Lima, Υπεύθυνη Εκπαίδευσης και Ανάπτυξης, EASPD

Ζοέ Lardou, Υπεύθυνη Εκπαίδευσης και Ανάπτυξης, EASPD

Με την συνεισφορά των:

Μαρία Μούκα, Εργοθεραπεύτρια, ΚΕΚ ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ

Ιωάννης Μπίστας, Ειδικός Παιδαγωγός, ΚΕΚ ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ

Chiara Torresan, Ειδική Παιδαγωγός, Primavera 85

Montse Aulinas, Διαχείριση έργου, Fundació Mas Xirgu

*Το πρόγραμμα χρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.*

*Η υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την κυκλοφορία αυτής της έκδοσης δεν συνιστά έγκριση του περιεχομένου, το οποίο αντικατοπτρίζει αποκλειστικά τις απόψεις των συγγραφέων. Η Επιτροπή δεν ευθύνεται για οποιαδήποτε χρήση των πληροφοριών που περιέχονται στην παρούσα έκδοση.*



Co-funded by the  
Erasmus+ Programme  
of the European Union

## Περιεχόμενα

Η ΚΟΙΝΟΠΡΑΞΙΑ .....	3
Κεφάλαιο 1 .....	4
Εισαγωγή .....	4
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2.....	8
Τρέχουσα κατάσταση στην Ιταλία, την Ισπανία και την Ελλάδα.....	8
ΙΤΑΛΙΑ .....	8
ΙΣΠΑΝΙΑ.....	12
ΕΛΛΑΔΑ.....	18
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3.....	27
ΟΙ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ ΤΩΝ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΜΕΝΩΝ ΦΟΡΕΩΝ .....	27
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4.....	33
Επίλογος .....	33
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ.....	35

## Η ΚΟΙΝΟΠΡΑΞΙΑ

Η κοινοπραξία αποτελείται από τους ακόλουθους εταίρους:

Οργανισμός		Website / Email
	<b>Margarita VTC</b> <b>(Ελλάδα)</b>	<a href="http://www.eeamargarita.gr">www.eeamargarita.gr</a> <a href="mailto:research.development@eamargarita.gr">research.development@eamargarita.gr</a>
	<b>Fundació Ramon Noguera</b>	<a href="https://grupfrn.cat/en">https://grupfrn.cat/en</a> <a href="mailto:comunicacio@grupfrn.cat">comunicacio@grupfrn.cat</a>
	<b>Arcil</b>	<a href="http://arcil.org.pt/">arcil.org.pt/</a> <a href="mailto:arcil@arcil.org">arcil@arcil.org</a>
	<b>Ερευνητική ομάδα στη διαφορετικότητα- Πανεπιστήμιο της Χιρόνα</b> <b>Group of Research on DIVERSITY- University of Girona</b>	<a href="http://www.udg.edu/en/grupsrecerca/diversitat/qui-som">www.udg.edu/en/grupsrecerca/diversitat/qui-som</a> <a href="mailto:judit.fullana@udg.edu">judit.fullana@udg.edu</a>
	<b>Tün Hellas (Tün Nord)</b>	<a href="http://www.tuv-nord.com/gr/el/home/">www.tuv-nord.com/gr/el/home/</a> <a href="mailto:vvoudouris@tuv-nord.com">vvoudouris@tuv-nord.com</a>
	<b>EASPD</b>	<a href="http://www.easpd.eu/">www.easpd.eu/</a> <a href="mailto:zoe.lardou@easpd.eu">zoe.lardou@easpd.eu</a>
	<b>Primavera 85</b> <b>Cooperativa Sociale</b> <b>(Ιταλία)</b>	<a href="http://www.primavera85.it/">http://www.primavera85.it/</a> <a href="mailto:bilancio@primavera85.it">bilancio@primavera85.it</a>

# Κεφάλαιο 1

## Εισαγωγή

Καθώς η Ευρωπαϊκή Ένωση μετατρέπεται από μια κοινωνία βασισμένη στη βιομηχανία σε μια κοινωνία βασισμένη στη γνώση, πρέπει να σημειωθεί ότι η τεράστια ποικιλία τυπικών, μη τυπικών και άτυπων διαδικασιών εκπαίδευσης γίνεται όλο και πιο σημαντική. Σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, η εκπαίδευση και η κατάρτιση διαδραματίζουν καταλυτικό ρόλο στην επίτευξη του στόχου «Ευρώπη 2020» για έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη. Ένας τρόπος για την επίτευξη αυτού του στόχου είναι το να **εξοπλίσουμε τους πολίτες με εκείνες τις δεξιότητες και τις ικανότητες τις οποίες χρειάζεται η Ευρώπη για να παραμείνει ανταγωνιστική και καινοτόμος.**

Η μη τυπική και η άτυπη εκπαίδευση **επιτρέπει στα άτομα να αποκτήσουν δεξιότητες, ικανότητες και γνώσεις σε ένα περιβάλλον εκτός σχολείου.** Αυτοί οι τύποι εκπαίδευσης δεν πρέπει να αποκλείουν καμία κατηγορία και πρέπει να απευθύνονται σε κάθε άτομο, καθώς είναι δυνατόν να βελτιώσει την πρόσβασή οποιουδήποτε στην επαγγελματική ζωή ή στα εκπαιδευτικά προγράμματα, επιβεβαιώνοντας έτσι την ταυτότητά του και τον ρόλο του στην κοινωνία. Πράγματι, η απασχόληση και η κατάρτιση είναι, για παράδειγμα για τα άτομα με αναπηρία, προνομιακοί τρόποι ώστε να μπορούν να επιτύχουν την οικονομική και κοινωνική τους ανεξαρτησία. Η απόκτηση σχετικών δεξιοτήτων, μέσω της εκπαίδευσης και κατάρτισης, θα επιτρέψει σε αυτά τα άτομα να είναι ανταγωνιστικά για την διεκδίκηση θέσεων εργασίας. Υπό αυτή την έννοια, οι ευκαιρίες κατάρτισης για άτομα με αναπηρίες θα πρέπει να είναι εξίσου σχετικές και διαθέσιμες όπως και για οποιοδήποτε άλλο άτομο.

### ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΜΗ ΤΥΠΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΤΥΠΗΣ ΜΑΘΗΣΗΣ

Για να αποκτήσει πιστοποίηση σε σχέση με τις αποκτηθείσες γνώσεις, ένα άτομο θα πρέπει να επικυρώσει τα μη τυπικά ή /και άτυπα μαθησιακά αποτελέσματά του. Ως εκ τούτου, η επικύρωση αυτών των τύπων εκπαίδευσης αντιπροσωπεύει έναν κύριο στόχο για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Για το σκοπό αυτό, το Συμβούλιο της ΕΕ δημοσίευσε, στις 20 Δεκεμβρίου 2012, τη **Σύσταση για την επικύρωση της μη τυπικής και άτυπης μάθησης<sup>1</sup>.** Η επικύρωση **δεν αποσκοπεί μόνο στην ενίσχυση της προσληψιμότητας και της κινητικότητας στην αγορά αλλά και στην αύξηση των κινήτρων για δια βίου μάθηση.** Η Σύσταση προτείνει στην

---

<sup>1</sup> Official Journal of the European Union, *Council Recommendation on the validation of non-formal and informal learning* (20 Δεκεμβρίου 2012, <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2012:398:0001:0005:EN:PDF>)

Ευρωπαϊκή Επιτροπή και στα κράτη μέλη να λάβουν μέτρα όσον αφορά τη διαδικασία επικύρωσης. Μεταξύ άλλων θα πρέπει να προωθήσουν τη συμμετοχή όλων των σχετικών ενδιαφερομένων φορέων για την επίτευξη αυτού του στόχου. Επίσης, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή καλείται να υποστηρίξει τα κράτη μέλη και τους ενδιαφερόμενους φορείς, διευκολύνοντας, για παράδειγμα, την αποτελεσματική μάθηση από συνομηλίκους και τις ανταλλαγές εμπειριών και ορθών πρακτικών, και να εξετάσει την ανάπτυξη περαιτέρω μέσων για τη διευκόλυνση της διαφάνειας των επικυρωμένων μαθησιακών αποτελεσμάτων που αποκτώνται μέσω της μη τυπικής και εκπαίδευσης.

Οι ευρωπαϊκές κατευθυντήριες γραμμές του Ευρωπαϊκού Κέντρου για την Ανάπτυξη της Επαγγελματικής Κατάρτισης (CEDEFOP) για την επικύρωση της μη τυπικής και της άτυπης εκπαίδευσης δημοσιεύθηκαν το 2015, ακολουθώντας πιστά τις συστάσεις του Συμβουλίου. Τόνισαν το γεγονός ότι οι επικαιροποιήσεις των κατευθυντήριων γραμμών για την επικύρωση πρέπει να ωφελήσουν όλους τους πολίτες, **όχι μόνο βοηθώντας στην καταπολέμηση της ανεργίας αλλά και στη βελτίωση της κοινωνικής συνοχής**. Πράγματι, οι πολίτες θα μπορούσαν με αυτό τον τρόπο να επικοινωνήσουν, παραδείγματος χάριν, την αξία των δεξιοτήτων και των ικανοτήτων τους, στους πιθανούς μελλοντικούς εργοδότες. Αυτές οι κατευθυντήριες γραμμές απευθύνονται σε ευρωπαϊκά, εθνικά, περιφερειακά και τοπικά ιδρύματα από διαφορετικά πλαίσια.

**Η επικύρωση φέρεται να έχει διττό στόχο.** Αφενός θα προβάλει τη εκπαίδευση που έχουν λάβει τα άτομα και, αφετέρου, θα προσδώσει αξία στα μαθησιακά αποτελέσματά τους ανεξάρτητα από το πλαίσιο στο οποίο τα κατέκτησαν. **Ο κύριος σκοπός της διαδικασίας επικύρωσης είναι να αποτελεί απόδειξη της εκπαίδευσης.** Μόλις παρέχεται αυτή η απόδειξη, το άτομο, για παράδειγμα, αποκτά φερεγγυότητα στα μάτια των εργοδοτών και της κοινωνίας. Αυτή η διαδικασία μπορεί να πραγματοποιηθεί από διαφορετικούς φορείς που δεν εμπλέκονται στην διαδικασία εκπαίδευσης και κατάρτισης, π.χ. οικονομικούς φορείς.

Οι κατευθυντήριες γραμμές ορίζουν **τέσσερα διακριτά στάδια που πρέπει να ακολουθηθούν για να πιστοποιηθεί η μη τυπική και η άτυπη εκπαίδευση.** Πρώτα απ' όλα, οι γνώσεις, οι δεξιότητες και οι ικανότητες που έχουν αποκτηθεί πρέπει να προσδιοριστούν με σαφήνεια. (Προσδιορισμός) Στη συνέχεια, παρέχονται τα αποδεικτικά στοιχεία για τα μαθησιακά αποτελέσματα που αποκτήθηκαν. (Καταγραφή) Σε ορισμένες χώρες, αυτές οι δύο φάσεις συγχωνεύονται σε μία, με τη δημιουργία ενός φακέλου που συνίσταται στη συλλογή τόσο των πληροφοριών όσο και των αποδεικτικών στοιχείων. Το επόμενο βήμα αφορά στη

αξιολόγηση των μαθησιακών αποτελεσμάτων του ατόμου συγκρίνοντας τα με τα πρότυπα. (Αξιολόγηση) Τέλος, η διαδικασία ολοκληρώνεται με την χορήγηση της πιστοποίησης. (Πιστοποίηση) Όπως ορίζεται στη Σύσταση του 2012, το άτομο πρέπει να παραμείνει, κατά τη διάρκεια όλης της διαδικασίας, στο επίκεντρο των ρυθμίσεων επικύρωσης.

Η εθνική εμπειρία σε σχέση με το θέμα αυτού του ζητήματος έχει δείξει ότι ο συντονισμός είναι μια έννοια που πρέπει να επικρατήσει κατά τη διαδικασία: πρέπει να δοθούν σχετικές πληροφορίες και συμβουλές. Επίσης, τα άτομα πρέπει να ενημερώνονται τόσο για το κόστος όσο και για τα οφέλη της επικύρωσης. **Συνεπώς, τα ενδιαφερόμενα μέρη μπορούν να διαδραματίσουν καταλυτικό ρόλο στη συμβουλευτική, την καθοδήγηση και παροχή αμερόληπτων και περιεκτικών πληροφοριών κατά τη διαδικασία.**

Επιπλέον, καθώς η επικύρωση είναι μια πολύπλοκη διαδικασία, πρέπει να εμπλέκονται σε αυτή ποικίλοι παράγοντες με διαφορετικές ευθύνες και λειτουργίες. Η ιδέα είναι να επιτραπεί η επικοινωνία και ο συντονισμός μεταξύ αυτών των παραγόντων προκειμένου να αναπτυχθούν και να εφαρμοστούν υπηρεσίες καθοδήγησης.

Το Εθνικό Πλαίσιο Προσόντων, στο οποίο συμμετέχουν όλα τα κράτη μέλη τη ΕΕ, μπορεί να υποστηρίξει την εισαγωγή και την ενσωμάτωση της διαδικασίας επικύρωσης. Υπό αυτή την έννοια, το ερώτημα είναι το εξής: θεωρούνται οι ρυθμίσεις επικύρωσης ως μέρος του εθνικού πλαισίων προσόντων και ως μέσο για την απόκτηση προσόντων;

Επίσης, όταν αφορά σε μη τυπική και άτυπη μάθηση, η χορήγηση πιστοποιητικού **απαιτεί ένα πρότυπο**. Η αξιολόγηση και η πιστοποίηση πρέπει πράγματι να διεξάγονται σύμφωνα με ένα συμφωνημένο και εγκεκριμένο πρότυπο. Τα προσόντα, όταν πιστοποιούνται μέσω της διαδικασίας επικύρωσης, συνδέονται με δύο κατηγορίες: αφενός, τον επαγγελματικό κλάδο που μπορεί να σχετίζεται με την απασχόληση και που εστιάζει στο τι πρέπει να κάνουν οι άνθρωποι, πώς το κάνουν και πόσο καλά το κάνουν. Από την άλλη πλευρά, τα προσόντα συνδέονται επίσης με πρότυπα εκπαίδευσης-κατάρτισης που εστιάζουν στο τι πρέπει να μάθουν οι άνθρωποι και πώς θα το μάθουν.

#### ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΓΙΑ ΑΤΟΜΑ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ

Όσον αφορά **τα άτομα με αναπηρία** και πιο συγκεκριμένα τα άτομα με νοητική υστέρηση, τα Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης αντιπροσωπεύουν έναν βασικό φορέα για αυτό το κοινό, το οποίο δεν έχει καμία επίσημη μεταλυκειακή εκπαίδευση, ούτε κατάρτιση που να είναι ειδικά σχεδιασμένη σε αυτούς και ως εκ τούτου δεν αναγνωρίζεται, ούτε πιστοποιείται. Υπό αυτή την έννοια, φαίνεται να είναι προτεραιότητα η επικύρωση των μη τυπικών και

άτυπων μαθησιακών αποτελεσμάτων που μπορούν να αποκτηθούν σε διαφορετικά πλαίσια. Χωρίς επίσημο καθεστώς, οι πιθανότητες να προσκομιστούν αποδεικτικά στοιχεία για τις επαγγελματικές δεξιότητες που αποκτώνται μέσω της εμπειρίας είναι μικρές.

**Η απουσία επίσημης πιστοποίησης για άτομα με αναπηρία αναδεικνύει την ανάγκη δημιουργίας ενός εκπαιδευτικού προγράμματος κατάρτισης που θα είναι ισότιμο με την τυπική εκπαίδευση.**

Ωστόσο, παρά την διαπίστωση αυτή, πρέπει να σημειωθεί ότι έχουν πραγματοποιηθεί πολλές προσπάθειες για να δοθεί στα άτομα με αναπηρία η αναγνώριση των γνώσεων, των δεξιοτήτων και των ικανοτήτων που απέκτησαν μέσω της μη τυπικής και άτυπης μάθησης.

Στη Γαλλία, για παράδειγμα, η AFPA (Εθνική Υπηρεσία για την Επαγγελματική Κατάρτιση Ενηλίκων), μια εθνική υπηρεσία που είναι υπεύθυνη για την επαγγελματική κατάρτιση των ενηλίκων, εισήγαγε το 2001 το «Reconnaissance des Savoir-Faire Professionnels», δηλαδή την αναγνώριση της επαγγελματικής τεχνογνωσίας.<sup>2</sup> Απευθύνεται σε συγκεκριμένο κοινό: άτομα με αναπηρία που εργάζονται, είτε σε προστατευμένα εργαστήρια, είτε στο κοινό εργασιακό περιβάλλον, μαθητές ειδικής αγωγής και εργαζόμενους σε δομές ένταξης μέσω οικονομικής δραστηριότητας. Στόχος είναι να πιστοποιηθούν οι ικανότητές τους, οδηγώντας τους με αυτόν τον τρόπο σε καλύτερη αυτοεκτίμηση: απόκτηση αυτοπεποίθησης, υπερηφάνειας, αυτονομίας, επαγγελματισμού και προσωπικής και κοινωνικής ανάπτυξης. Ορισμένες από τις ικανότητες προσδιορίζονται και ταξινομούνται **σύμφωνα με τα πρότυπα τα οποία συμφωνούν οι επαγγελματίες**. Το RSFP στοχεύει σε επίπεδο επικύρωσης, **αλλά δεν αποτελεί ακόμα προσόν**.

---

<sup>2</sup> 'RSFP – la reconnaissance des savoir-faire', AFPA, 2019, <https://www.afpa.fr/actualites/rsfp-la-reconnaissance-des-savoir-faire>



## ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

### Τρέχουσα κατάσταση στην Ιταλία, την Ισπανία και την Ελλάδα

#### ΙΤΑΛΙΑ

Στην Ιταλία, ο Εθνικός Φορέας Διαπίστευσης ορίζεται από την κυβέρνηση, σύμφωνα με τον Ευρωπαϊκό Κανονισμό 765/2008, για να εξασφαλίσει την ικανότητα, την ανεξαρτησία και την αμεροληψία των φορέων πιστοποίησης, εξακρίβωσης και επαλήθευσης.

Η διαδικασία αναγνώρισης των προσόντων που αποκτήθηκαν σε μη τυπικά και άτυπα μαθησιακά πλαίσια ξεκίνησε με την έγκριση του Νόμου 92/2012 που αφορά στη μεταρρύθμιση της αγοράς εργασίας, ακολουθούμενη από το νομοθετικό διάταγμα 13/2013, με στόχο τον σχεδιασμό μιας σειράς κανόνων για όλους τους αρμόδιους φορείς στην Ιταλία. Αυτοί οι κανονισμοί θεσπίστηκαν με τους εξής κύριους στόχους:

- Διάρθρωση της λειτουργίας επικύρωσης και πιστοποίησης σε τρεις διαφορετικές λειτουργικές φάσεις (ταυτοποίηση, επικύρωση, πιστοποίηση).
- Έκδοση εκπαιδευτικού εγχειριδίου.
- Καθορισμός ελάχιστων απαιτήσεων για την πιστοποίηση προσόντων και δεξιοτήτων.
- Καθορισμός των προτύπων συστήματος που είναι απαραίτητα για την εξασφάλιση ομοιογενών και ποιοτικών υπηρεσιών παντού.
- Δημιουργία εθνικού καταλόγου προσόντων εκπαίδευσης και κατάρτισης και επαγγελματικών προσόντων, ο οποίος αποτελεί το ενιαίο πλαίσιο αναφοράς για την πιστοποίηση των δεξιοτήτων.

Το νομοθετικό διάταγμα καθιστά λειτουργικό το νέο Εθνικό Σύστημα Πιστοποίησης Δεξιοτήτων και στοχεύει **στην ανάδειξη και ανάπτυξη των επαγγελματικών δεξιοτήτων που αποκτήθηκαν όχι μόνο κατά την εργασία αλλά και στον ελεύθερο χρόνο**, προκειμένου να προωθηθεί η γεωγραφική και επαγγελματική κινητικότητα, να ευνοηθεί η συνάντηση μεταξύ προσφοράς και ζήτησης στο εργατικό δυναμικό και αύξηση της διαφάνειας της μάθησης και της χρηστικότητας των εθνικών και ευρωπαϊκών πιστοποιήσεων.

Με βάση αυτό το διάταγμα, στις 30 Ιουνίου 2015, ένα διυπουργικό διάταγμα (Υπουργείο Εργασίας και Υπουργείο Παιδείας) καθόρισε το εθνικό πλαίσιο για τα περιφερειακά προσόντα. Το διάταγμα καθιέρωσε:

1. ένα μηχανισμό αμοιβαίας αναγνώρισης μεταξύ των **περιφερειακών προσόντων**,

2. διαδικασία, πιστοποίηση και τυποποιημένες διαδικασίες συστήματος για τις **υπηρεσίες αναγνώρισης/επικύρωσης της μη τυπικής και της άτυπης εκπαίδευσης** και την πιστοποίηση δεξιοτήτων.

Τέλος, με το διυπουργικό διάταγμα (Υπουργείο Εργασίας και Υπουργείο Παιδείας) της 8ης Ιανουαρίου 2018, το Εθνικό Πλαίσιο Προσόντων (ΕΠΠ) καθιερώθηκε ως εργαλείο για την περιγραφή και την ταξινόμηση των προσόντων που εκδίδονται στο πλαίσιο του Εθνικού Συστήματος για την πιστοποίηση δεξιοτήτων.

Το ΕΠΠ συνιστά τον εθνικό μηχανισμό που παρέχει ένα πλαίσιο αναφοράς για τα ιταλικά προσόντα ώστε να συγκρίνονται με το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Προσόντων, αποτελώντας βάση για τη σύγκριση όλων των τίτλων που χορηγούνται στην Ιταλία και αυτών που χορηγούνται από συστήματα άλλων ευρωπαϊκών χωρών. Έχει ως στόχο **το συντονισμό και την ενίσχυση των διαφόρων συστημάτων** που συμβάλλουν στη δημόσια προσφορά της δια βίου μάθησης και των υπηρεσιών για τον προσδιορισμό, την επικύρωση και την πιστοποίηση των προσόντων.

Όσον αφορά την ΕΕΚ για άτομα με αναπηρία ή για άτομα με ειδικές ανάγκες, δεν υπάρχουν συγκεκριμένες διαδικασίες κατάρτισης.

Στην ηλικία των 14 ετών, οι νέοι, επίσης άτομα με ειδικές ανάγκες (Μέτρια- ήπια αναπηρία), επιλέγουν μεταξύ γενικής εκπαίδευσης και ΕΕΚ: έχουν το δικαίωμα/καθήκον να παραμείνουν στο χώρο της εκπαίδευσης έως την ηλικία των 18 ετών για να ολοκληρώσουν την 12 έτη εκπαίδευσή τους ή/και να αποκτήσουν κάποια επαγγελματική κατάρτιση.

Σε επίπεδο ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, προσφέρονται τα ακόλουθα προγράμματα ΕΕΚ:

1. **Πενταετή προγράμματα (επίπεδο 4 ΕΠΕΠ):** σε τεχνικά ιδρύματα που παρέχουν δίπλωμα τεχνικής εκπαίδευσης, σε επαγγελματικά ιδρύματα, τα οποία παρέχουν δίπλωμα επαγγελματικής εκπαίδευσης. Τα προγράμματα συνδυάζουν γενική εκπαίδευση και ΕΕΚ και μπορούν επίσης να πραγματοποιηθούν ως εναλλακτική εκπαίδευση. Οι απόφοιτοι έχουν πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.
2. **τριετή προγράμματα (εκπαίδευση και επαγγελματική κατάρτιση ΕΕΚ)** τα οποία παρέχουν πιστοποιητικό επαγγελματικής κατάρτισης (επίπεδο EQF 3) · συνήθως τα περισσότερα άτομα με αναπηρία προβαίνουν σε αυτήν την επιλογή.
3. **Τετραετή προγράμματα που παρέχουν δίπλωμα επαγγελματικής ειδικότητας (IeFP) (επίπεδο 4 ΕΠΕΠ).**

## ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΕΠΙΚΥΡΩΣΗΣ

Έχοντας αποκτήσει την εμπειρία της εταιρικής σχέσης, μπορούμε δικαιολογημένα να πούμε ότι τα άτομα με αναπηρίες συνήθως δεν έχουν την επίγνωση σχετικά με το ότι η επικύρωση της μη τυπικής και της άτυπης εκπαίδευσης μπορεί να τους βοηθήσει.

Ωστόσο, η επικύρωση της μη τυπικής και της άτυπης εκπαίδευσης μπορεί να επιβεβαιώσει την ταυτότητα του ατόμου και να βελτιώσει την αυτοεκτίμησή του.

## ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΤΩΝ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΜΕΝΩΝ ΦΟΡΕΩΝ

Οι ενδιαφερόμενοι φορείς που εμπλέκονται στην επικύρωση της μη τυπικής και της άτυπης εκπαίδευσης είναι οι ακόλουθοι:

- Το Υπουργείο Παιδείας
- Πανεπιστήμιο και Έρευνα (MIUR) και το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Πολιτικών (MLPS) που καθορίζουν τους γενικούς κανόνες και τις κοινές αρχές για το σύστημα εκπαίδευσης και κατάρτισης.
- Περιφέρειες και αυτόνομες επαρχίες που είναι υπεύθυνες για τα προγράμματα της ΕΕΚ και τα περισσότερα προγράμματα μαθητείας.
- Εμπορικά, Βιομηχανικά και Βιοτεχνικά Επιμελητήρια
- Εθνικοί φορείς που εμπλέκονται στη διαδικασία αναγνώρισης των επαγγελματικών προσόντων.
- Υπηρεσίες απασχόλησης
- Κοινωνικοεκπαιδευτικοί φορείς
- Ιδρύματα ή/ και υπηρεσίες εκπαίδευσης και κατάρτισης
- Δημόσιοι φορείς και ιδιωτικοί φορείς αρμόδιοι για την παροχή υπηρεσιών απασχόλησης.
- SIL (Υπηρεσία Επαγγελματικής Ένταξης) από Δημόσιο Φορέα

Η SIL αποτελείται από μια ομάδα «διαμεσολαβητών» ειδικά εκπαιδευμένων για τη συνοδεία και την υποστήριξη ατόμων με αναπηρία ή/και μειονεκτουσών ομάδων σχετικά με την κοινωνική ένταξή τους σε σχέδια δράσης που αφορούν στην επαγγελματική ένταξη. Ενεργεί σε συνεργασία με τις εξειδικευμένες υπηρεσίες του Δημόσιου Συστήματος Υγείας, με τους Δήμους, με τα Κέντρα Απασχόλησης και με τους εκπαιδευτικούς, επιμορφωτικούς και κοινωνικούς φορείς της επικράτειας. Η SIL επιδιώκει τον στόχο της επαγγελματικής ένταξης

υιοθετώντας τη μέθοδο του ατομικού σχεδίου δράσης, που διαφοροποιείται ανάλογα με τις ανάγκες του κάθε ατόμου.

Προσφέρει:

- Συμβουλές και καθοδήγηση για την αξιολόγηση των δυνατοτήτων και/ή των ικανοτήτων του ατόμου όσον αφορά την αυτονομία, τη μάθηση και την απόκτηση γνώσης των βασικών κανόνων για την ένταξη στην αγορά εργασίας.
- Εκπαίδευση και εξοικείωση με την αγορά εργασίας μέσω πρακτικής άσκησης.
- Διαμεσολάβηση στην τοποθέτηση των ατόμων σε θέσεις εργασίας για την ενθάρρυνση της εκμάθησης συγκεκριμένων εργασιακών δεξιοτήτων, την επίτευξη και τη διατήρηση μιας εργασιακής σχέσης.
- Συντήρηση του χώρου εργασίας μέσω παρακολούθησης και υποστήριξης στο χώρο εργασίας.
- Προώθηση της ενημέρωσης και των πρωτοβουλιών ευαισθητοποίησης.
- Συνεργασία με τις Υπηρεσίες Απασχόλησης για την αποτελεσματική εφαρμογή του Νόμου 68/99 της Ιταλίας και μέσω της συμμετοχής στην Περιφερειακή Τεχνική Επιτροπή που απαιτεί ο Νόμος 68/99.
- Από κοινού συμμετοχή με διάφορους τοπικούς φορείς, στην υλοποίηση έργων που χρηματοδοτούνται από την Περιφέρεια, από Ιδρύματα και ιδιωτικούς Οργανισμούς από την Ευρωπαϊκή Ένωση για τη χρηματοδότηση καινοτόμων δράσεων και για τη διάδοση νέων πρακτικών.

Συχνά, ο συντονισμός των ενδιαφερόμενων φορέων δεν είναι εύκολος, παρόλο που η SIL προσπαθεί για την καλύτερη συνεργασία αυτών.

#### ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΜΕΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ ΠΟΥ ΕΜΠΛΕΚΟΝΤΑΙ ΣΤΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ:

Παραδοσιακά αυτοί είναι οι φορείς που συμμετέχουν σε πρόγραμμα επικύρωσης προσόντων για ΑΜΕΑ:

- Η SIL αποτελεί ένα «διαμεσολαβητή» για τη συνοδεία και την υποστήριξη ατόμων με αναπηρία ή/και μειονεκτουσών ομάδων σχετικά με την κοινωνική ένταξή τους σε σχέδια δράσης που αφορούν στην επαγγελματική ένταξη, την παρακολούθηση και

την υποστήριξη στο χώρο εργασίας, συμβουλές και καθοδήγηση για την αξιολόγηση των δυνατοτήτων και/ή των ικανοτήτων του ατόμου όσον αφορά την αυτονομία, τη μάθηση και την απόκτηση βασικών κανόνων για την απόκτηση θέσης εργασίας, ανάλυση της αίτησης εργασίας και εντοπισμός πιθανών εργασιών, επιλογή της προσφοράς εργασίας για τον προσδιορισμό των προφίλ που ταιριάζουν στις ανάγκες των εταιρειών.

- Τεχνικός/ δάσκαλος/ εκπαιδευτικός που είναι υπεύθυνος για την απόκτηση εγκάρσιων δεξιοτήτων μέσω της εκπαίδευσης.
- Μεσολάβηση Δημόσιου Φορέα/ Δήμου ως υπεύθυνου του γενικότερου έργου για τα ΑΜΕΑ .

## ΙΣΠΑΝΙΑ

Στο εκπαιδευτικό σύστημα της Ισπανίας υπάρχει μεγάλη προσφορά προγραμμάτων της ΕΕΚ. Ωστόσο, η πλειονότητα τους δεν είναι προσβάσιμη για ΑΜΕΑ (ειδικά για άτομα με νοητική αναπηρία). Τα περισσότερα από τα άτομα με νοητική αναπηρία δεν είναι σε θέση να συμμορφωθούν με τις προϋποθέσεις ή με τα κριτήρια πρόσβασης.

Εστιάζοντας στην επαγγελματική εκπαίδευση των ατόμων με νοητική υστέρηση ή ατόμων με ειδικές ανάγκες, στην Καταλονία υπάρχουν επί του παρόντος μόνο 3 ειδικά προγράμματα κατάρτισης (με το όνομα IFE – Itineraris Formatius Específics) που απευθύνονται σε μαθητές που βρίσκονται από το 16ο έως το 20ο έτος της ζωής τους (κατά τη διάρκεια του ημερολογιακού έτους που ξεκινά το πρόγραμμα) που παρουσιάζουν ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες οι οποίες σχετίζονται με ήπια ή μέτρια νοητική αναπηρία και που δεν είναι σε θέση να παρακολουθήσουν τα κοινά προγράμματα Εκπαίδευσης και Επαγγελματικής Κατάρτισης.

Αυτά τα συγκεκριμένα προγράμματα Εκπαίδευσης και Επαγγελματικής Κατάρτισης είναι:

- Βοηθός κτηνιατρείου και χώροι πρασίνου
- Βοηθός Πωλήσεων και Εξυπηρέτηση Πελατών
- Βοηθός Συντήρησης Αθλητικών Εγκαταστάσεων

Αυτή η πρωτοβουλία ξεκίνησε μόλις πριν από λίγα χρόνια. Οι ευκαιρίες επαγγελματικής κατάρτισης για άτομα με νοητική υστέρηση προσφέρονται κυρίως από οργανισμούς που παρέχουν υπηρεσίες απασχόλησης ή άλλες υπηρεσίες που αφορούν σε ΑΜΕΑ. Σε αυτό το

πλαίσιο, οι πάροχοι υπηρεσιών διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην προσφορά ευκαιριών για μη τυπική και άτυπη εκπαίδευση.

Στην Καταλονία, οι διάφοροι πάροχοι υπηρεσιών που προσφέρουν επαγγελματική κατάρτιση πρέπει να είναι εξουσιοδοτημένοι (με διαδικασία έγκρισης σύμφωνα με κανονιστικά κριτήρια<sup>3</sup>):

- Διαπίστευση των αιθουσών διδασκαλίας και των χώρων όπου πραγματοποιείται η εκπαίδευση.
- Διαπίστευση σύμφωνα με τις ειδικότητες κατάρτισης<sup>4</sup> (ανάλογα με το περιεχόμενο, το υλικό, τον αριθμό των εκπαιδευόμενων κ.λπ.. Για κάθε ειδικότητα απαιτείται η παρουσίαση ενός έργου. Υπάρχει κατάλογος (λίστα) επαγγελματικών ειδικοτήτων κατάρτισης (βάσει της Ισπανικής Δημόσιας Υπηρεσίας Απασχόλησης - Κατάλογος SEPE).
- Διαπίστευση εκπαιδευτικού / εκπαιδευτή. Επαλήθευση πλήρωσης κάποιων απαιτήσεων σε επίπεδο εμπειρίας, πτυχίων κλπ. Διαφέρει ανάλογα με την κάθε ειδικότητα.

Στην Καταλονία υπάρχει λίστα προτεραιοτήτων που απευθύνεται σε ευάλωτες ομάδες ή ομάδες με χαμηλά προσόντα. Μάλιστα, υπάρχει λίστα προτεραιοτήτων ανά περιοχές. Οι φορείς που παρέχουν εκπαίδευση για άτομα με νοητική υστέρηση μπορούν να διαπιστευθούν μόνο για να χορηγήσουν πιστοποιήσεις επαγγελματικής κατάρτισης Επιπέδου 1 (σημειώνεται ότι στον Κατάλογο περιλαμβάνονται όχι μόνο τα προγράμματα, η διάρκεια κ.λπ. αλλά και το επίπεδο της πιστοποίησης καθώς και το εάν το πρόγραμμα οδηγεί σε πιστοποίηση επαγγελματικής κατάρτισης, όπως και ο αντίστοιχος κανονισμός λειτουργίας). Είναι ευρύτερα γνωστό με το ακρωνύμιο FOAP<sup>5</sup> – *Formació d’Oferta en Àrees Prioritàries, Προσφορά Εκπαίδευσης ανά Τομέα Προτεραιότητας*)

Οι οργανισμοί μπορούν να επιλέξουν (ανάλογα με τις δυνατότητες και τις προτιμήσεις τους) είτε να διαπιστευθούν είτε να εγγραφούν στο μητρώο χωρίς να έχουν διαπιστευθεί. Αυτό οδηγεί σε δύο τύπους φορέων:

---

<sup>3</sup> Κανονισμοί που αφορούν στην χορήγηση πιστοποιητικών διαπίστευσης και στην καταχώρηση των φορέων που παρέχουν επαγγελματική κατάρτιση στο μητρώο: <https://serveiocupacio.gencat.cat/ca/entitats-i-proveidors/eines-i-recursos-per-les-entitats-de-formacio/registe-inscripcio-i-acreditacio/>

<sup>4</sup> Κατάλογος ειδικοτήτων κατάρτισης: <https://www.oficinadetreball.gencat.cat/socfuncions/CercarEspecialitats.do>

<sup>5</sup> FOAP: <https://serveiocupacio.gencat.cat/ca/soc/ambits/formacio-professional-per-a-locupacio/formacio-doferta-en-arees-prioritaries-foap/>

1. **Διαπιστευμένα κέντρα ή φορείς επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης:** που παρέχουν εκπαίδευση με στόχο την χορήγηση της πιστοποίησης επαγγελματικής κατάρτισης και που πληρούν τις απαιτήσεις που καθορίζονται στους ειδικούς κανονισμούς κάθε πιστοποίησης (και εκείνων που μπορεί να θεσπίσει συμπληρωματικά η Δημόσια Υπηρεσία Απασχόλησης της Καταλονίας – SOC).

Εάν ζητηθεί η διαπίστευση για τη διδασκαλία των μαθημάτων που οδηγούν σε χορήγηση πιστοποίησης επαγγελματικής κατάρτισης, το τεχνικό προσωπικό της SOC, πριν επιλύσει την αίτηση, θα πραγματοποιήσει επίσκεψη για να εξακριβώσει εάν το κέντρο ή το ίδρυμα διαθέτει τους απαραίτητους χώρους και εγκαταστάσεις για την πραγματοποίηση της διδασκαλίας.

2. **Εγγεγραμμένα κέντρα ή φορείς επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης:** είναι εκείνες οι οντότητες που παρέχουν εκπαίδευση που δεν οδηγεί στην απόκτηση πιστοποίησης επαγγελματικής κατάρτισης και πληρούν τις προϋποθέσεις που ορίζει η SOC.

Εάν ζητηθεί εγγραφή για την παροχή εκπαιδευτικών ειδικοτήτων που δεν στοχεύουν στην απόκτηση πιστοποίησης επαγγελματικής κατάρτισης, στην παρουσίαση αυτή περιλαμβάνεται η υπεύθυνη δήλωση σχετικά με την διάθεση εγκεκριμένων εγκαταστάσεων και ανθρωπίνου δυναμικού που εγγυώνται την ποιότητα της εκπαίδευσης, τόσο στην θεωρία όσο και στην πράξη. Ομοίως, είναι απαραίτητο να προσκομιστεί στη διαπίστευση η αντίστοιχη πληρωμή τέλους που αποτελεί προϋπόθεση για την έναρξη της δραστηριότητας. Αυτό σημαίνει την είσοδο στο μητρώο φορέων επαγγελματικής κατάρτισης, χωρίς αυτό να σημαίνει και απαλλαγή από τη μετέπειτα εποπτεία σχετικά με τη συμμόρφωση ως προς τις απαιτήσεις.

Από την άλλη πλευρά, και σε σχέση με τα διαφορετικά προγράμματα που αναφέρονται στο Καταλανικό σύστημα, το Accredita't βασίζεται μόνο στην εμπειρία, όχι στην εκπαίδευση αυτή καθαυτή. Αυτό το πρόγραμμα έχει επίσης ορισμένες κατευθυντήριες γραμμές για άτομα με νοητική υστέρηση και βασίζεται στη διαπίστευση των ικανοτήτων που αποκτούνται μόνο μέσα από την εμπειρία.

#### ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΕΠΙΚΥΡΩΣΗΣ

Τα άτομα με νοητική υστέρηση **συνήθως δεν έχουν πολλές φιλοδοξίες σχετικά με την απόκτηση προσόντων** και ως εκ τούτου δίνουν μικρή σημασία στην επαγγελματική τους

σταδιοδρομία. Η εντύπωση που δίνεται μερικές φορές είναι ότι έχουν ήδη παραιτηθεί από τη διαδικασία λόγω των δυσκολιών και των εμποδίων που έχουν συναντήσει.

Κανονικά, τα μαθήματα εκπαίδευσης/ κατάρτισης όταν βρίσκονται υπό την διαχείριση φορέων όπως οι πάροχοι υπηρεσιών συνδέονται με κάποιο πρόγραμμα ένταξης στην εργασία. Αυτή η περίπτωση είναι **η πλέον ελκυστική** για τα ΑΜΕΑ, δηλαδή **όταν η κατάρτιση συνδέεται με ένα πρόγραμμα τοποθέτησης στο χώρο εργασίας** (και πρόγραμμα υποστηριζόμενης απασχόλησης). Η κατάρτιση είναι συνήθως το πρώτο βήμα στο σχέδιο δράσης για την ένταξη στην εργασία και η τοποθέτηση σε μία θέση εργασίας είναι ο κυριότερος στόχος, περισσότερο κι από την απόκτηση τίτλου σπουδών ή διπλώματος.

Υπάρχει ανάγκη αναγνώρισης για καλύτερη αυτοεκτίμηση και επιβεβαίωση της ταυτότητάς του κάθε ατόμου. Στα περισσότερα άτομα με αναπηρία αρέσει να είναι αναγνωρίσιμα με βάση την εκπαίδευση που έχουν λάβει.

Επιπλέον, κατά τη διάρκεια των μαθημάτων και από την αρχή αυτών, οι συμμετέχοντες μαθαίνουν και εργάζονται σε εγκάρσιες δεξιότητες. Το γεγονός αυτό βοηθά πολύ, μεταξύ άλλων, στην ενίσχυση της αυτογνωσίας, της υπευθυνότητας, της πρωτοβουλίας, της επικοινωνίας.

Επί του παρόντος, η μόνη επιλογή πρόσβασης στην επίσημη επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση είναι μέσω των προγραμμάτων για την ένταξη στην εργασία. Αλλά, όπως προαναφέρθηκε, υπάρχουν μόνο 3 επιλογές και σε λίγα μόνο μέρη. Πρόκειται για ένα πρόγραμμα που απευθύνεται σε άτομα με ειδικές ανάγκες, ηλικίας από 16 έως 24 ετών. Για παράδειγμα, στη Χιρόνα, αυτή τη στιγμή υπάρχει ένα σχολείο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που παρέχει ένα πρόγραμμα για την ένταξη στην εργασία.

Μόλις συμπληρωθεί το 20ο έτος της ηλικίας ενός ατόμου, δεν υπάρχει καμία επιλογή πρόσβασης σε ένα πρόγραμμα τυπικής εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης. Οι επιλογές είναι **η μη τυπική ή η άτυπη εκπαίδευση μέσω προγραμμάτων ένταξης και απασχόλησης που προσφέρονται από παρόχους υπηρεσιών και φορείς του τρίτου τομέα.**

Τέλος, η πλειονότητα των επαγγελματικών μας καταρτίσεων συνδέεται με ένα σχέδιο δράσης για την ένταξη στην εργασία καθώς η υποστηριζόμενη απασχόληση είναι απολύτως απαραίτητη για τα περισσότερα άτομα με νοητική υστέρηση.



**Οι ενδιαφερόμενοι φορείς που συμμετέχουν στη διαδικασία επικύρωσης:**

- Δημόσια Υπηρεσία Απασχόλησης της Καταλονίας (Public Employment Service of Catalonia -SOC) – Τμήμα Απασχόλησης (Κυβέρνηση της Καταλονίας). Αυτός ο οργανισμός είναι αυτός που είναι υπεύθυνος για τις διαπιστεύσεις των οργανισμών και τα πιστοποιητικά επαγγελματισμού.
- Εργοδότες – ειδικά για τα προγράμματα πρακτικής άσκησης, σε περίπτωση που συμπεριλαμβάνονται στα προγράμματα των Κέντρων Εκπαίδευσης και Επαγγελματικής Κατάρτισης. Τα περισσότερα προγράμματα κατάρτισης του Καταλόγου αφορούν σε πρακτική άσκησης. Στην πραγματικότητα, στα χαρτιά τα άτομα είναι ελεύθερα να επιλέξουν. Ωστόσο, οι οργανισμοί που λαμβάνουν χρηματοδότηση για την παροχή εκπαίδευσης δεσμεύονται να βρουν φορέα για την πρακτική άσκηση για έναν καθορισμένο αριθμό φοιτητών. Επιπλέον, στα περισσότερα προγράμματα με δημόσια χρηματοδότηση (δηλαδή SIOAS, FOAP) απαιτούνταν επιστολές υποστήριξης από εταιρείες και εργοδότες.
- Διαπιστευμένοι φορείς κατάρτισης
- Εγγεγραμμένοι φορείς κατάρτισης
- Πάροχοι υπηρεσιών που παρέχουν προγράμματα καθοδήγησης και κατάρτισης για άτομα με νοητική αναπηρία (ή άλλοι διαπιστευμένοι και εγγεγραμμένοι οργανισμοί)
- Institut Català de Qualificacions Professionals - ICQP (Καταλανικό Ινστιτούτο Επαγγελματικών Προσόντων): ανακαλύψαμε ότι είναι το κυριότερο ίδρυμα, αφού είναι ακόμα και πάνω ακόμα και από το SOC. Έτσι, μπορεί να υπάρξει ένας συντονισμός μεταξύ ICQP και SOC (αλλά δεν είμαστε εξοικειωμένοι με αυτό οπότε θα πρέπει να αξιολογηθεί). Έτσι, υπάρχει μια συνεργασία μεταξύ Απασχόλησης (SOC) και Εκπαίδευσης (ICQP).
- Consell Català de Formació Professional –Το Καταλανικό Συμβούλιο για την Επαγγελματική Κατάρτιση είναι το μη δεσμευτικό όργανο της καταλανικής κυβέρνησης για την παροχή συμβουλών για την επαγγελματική κατάρτιση, με τη συμμετοχή των εμπλεκόμενων επιχειρηματικών οργανώσεων, των συνδικαλιστικών οργανώσεων και των δημόσιων φορέων, σε σχέση με όλα τα προγράμματα

επαγγελματικής κατάρτισης, εγκεκριμένα και μη, που ανατίθενται στη Υπουργείο Παιδείας.

Επιπλέον, εκτός από τους τομείς της Απασχόλησης και της Εκπαίδευσης, εμπλέκονται και άλλα τμήματα και τομείς, για την παροχή υποστήριξης και ως εκ τούτου λάβαμε αιτήματα χρηστών για διάφορες υπηρεσίες:

- ΕΑΡ (ομάδα επαγγελματιών σε σχολεία και σχολεία μέσης εκπαίδευσης για την υποστήριξη των ατόμων με ειδικές ανάγκες) – Επίπεδο εκπαίδευσης.
- SEMSDI (Δίκτυο ψυχικής υγείας) – Επίπεδο υγείας
- Δημοτικές κοινωνικές υπηρεσίες – Επίπεδο κοινωνικών υπηρεσιών

Ο πυρήνας της δράσης είναι συνήθως ο οργανισμός ή το κέντρο που παρέχει την εκπαίδευση. Υπάρχει πάντα ένας δάσκαλος (καθοδηγητής) που συνδέει τον συμμετέχοντα με όλους τους διαθέσιμους πόρους.

Όσον αφορά τον συντονισμό των ενδιαφερομένων φορέων, είναι κάτι που γίνεται στην Καταλονία, αλλά χρειάζεται ακόμη δουλειά και στον συντονισμό αλλά ιδιαίτερα στην προσαρμογή των εκπαιδευτικών προγραμμάτων στις ανάγκες των εταιρειών, διατηρώντας παράλληλα τα ενδιαφέρον των χρηστών.

#### ΕΜΠΛΕΚΟΜΕΝΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ

Γενικά, για τα εκπαιδευτικά προγράμματα που προσφέρονται σε υποστηριζόμενα προγράμματα απασχόλησης (που περιλαμβάνουν επαγγελματική κατάρτιση) υπάρχει μια ομάδα που αποτελείται από:

- Καθηγητής (εγκάρσια εκπαίδευση περισσότερο προσανατολισμένη στις διεπιστημονικές δεξιότητες και καθοδήγηση για τα άτομα στο επίπεδο αναζήτησης εργασίας)
- Τεχνικός εκπαιδευτής / δάσκαλος (ειδικός δραστηριότητας, επαγγελματίας της ειδικότητας)
- Υπεύθυνος αναζήτησης ευκαιριών (συνδέει τις ευκαιρίες που παρουσιάζονται στην αγορά εργασίας με το άτομο)

## ΕΛΛΑΔΑ

Στην Ελλάδα, δεν υπάρχει επί του παρόντος ολοκληρωμένο εθνικό πλαίσιο για την πιστοποίηση της μη τυπικής εκπαίδευσης και της άτυπης εκπαίδευσης. Ωστόσο, ο ΕΟΠΠΕΠ <https://www.eoppep.gr/index.php/en/> (σύμφωνα με την υπ' αριθ. 119959/Η/20.10.2011 κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Παιδείας και Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων και τον [Νόμο 4115/2013](#)) είναι ο Εθνικός Οργανισμός Πιστοποίησης Προσόντων Πιστοποίησης Προσόντων και Επαγγελματικού Προσανατολισμού, ένας καθολικός φορέας που επενδύει σε περισσότερο ποιοτικές, αποτελεσματικές και αξιόπιστες υπηρεσίες δια βίου μάθησης στην Ελλάδα. Ο ΕΟΠΠΕΠ λειτουργεί υπό την εποπτεία του Υπουργού Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων και εδρεύει στην Αθήνα. Αποτελεί τον διάδοχο φορέα της συγχώνευσης τριών εθνικών φορέων, όλοι υπό την εποπτεία του ίδιου Υπουργείου: του Εθνικού Κέντρου Πιστοποίησης Δομών Διά Βίου Μάθησης (Ε.Κ.Ε.Π.Ι.Σ.), του Εθνικού Οργανισμού Πιστοποίησης Προσόντων (Ε.Ο.Π.Π.), και του Εθνικού Κέντρου Επαγγελματικού Προσανατολισμού (Ε.Κ.Ε.Π.). Η νεοσυσταθείσα (2011) εθνική αρχή ανταποκρίνεται στην πιεστική ανάγκη δημιουργίας και διατήρησης ενός ολιστικού και αλληλένδετου πλαισίου πολιτικής για την ανάπτυξη της δια βίου μάθησης και πιστοποίησης των προσόντων στην Ελλάδα, που συνδέεται με την ανοιχτή αγορά και ανταποκρίνεται στις ανάγκες των πολιτών. Η αποστολή του προσανατολίζεται στη σύνδεση των Κέντρων Επαγγελματικής Κατάρτισης με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας, την αναβάθμιση των επαγγελματικών προσόντων του εργατικού δυναμικού, την ενδυνάμωση των προοπτικών απασχόλησης του και την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής. Ο ΕΟΠΠΕΠ αναπτύσσει και εφαρμόζει το Εθνικό Σύστημα Πιστοποίησης της μη τυπικής εκπαίδευσης, η οποία περιλαμβάνει την αρχική και συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση και τη γενική εκπαίδευση ενηλίκων, και παράλληλα παρέχει επιστημονική υποστήριξη στις υπηρεσίες Επαγγελματικού Προσανατολισμού και Συμβουλευτικής στην Ελλάδα.

Πιο αναλυτικά, ο ΕΟΠΠΕΠ στοχεύει στη διασφάλιση ποιότητας σε:

- **Πιστοποίηση εισροών:** διαπιστευμένοι πάροχοι που εφαρμόζουν προγράμματα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης, που αναπτύχθηκαν βάσει διαπιστευμένων προτύπων και προδιαγραφών, με βάση διαπιστευμένα επαγγελματικά προφίλ, που απασχολούν διαπιστευμένους Εκπαιδευτές Ενηλίκων, με τη βοήθεια διαπιστευμένων Επαγγελματιών Υποστήριξης για κοινωνικά ευάλωτες ομάδες.

- **Πιστοποίηση εκροών -μαθησιακά αποτελέσματα:** διαπιστευμένες γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες που αποκτήθηκαν μέσω της μη τυπικής εκπαίδευσης και της άτυπης μάθησης και πιστοποίησης προσόντων.
- **Υπηρεσίες επαγγελματικού προσανατολισμού και συμβουλευτικής:** βιώσιμες υπηρεσίες και εργαλεία για την υποστήριξη πολιτών κάθε ηλικίας, καθώς και εργαλεία εκπαιδευτικής πληροφόρησης με την αξιοποίηση των τεχνολογιών πληροφορίας και επικοινωνίας (ΤΠΕ).

Η συμμετοχή της Ελλάδας σε έρευνα σχετικά με τις δεξιότητες των ενηλίκων, την οποία διοργάνωσε ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ) με την υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ξεκίνησε στις 31 Μαρτίου στο συνέδριο 'Mapping skills shortages, planning the future', στην Αθήνα.

Η έρευνα, γνωστή ως «διεθνής έρευνα δεξιοτήτων των ενηλίκων» (PIAAC), αξιολόγησε το επίπεδο επάρκειας και την κατανομή δεξιοτήτων περίπου 5.000 ενηλίκων και τον βαθμό στον οποίο αυτές οι δεξιότητες χρησιμοποιούνται στο χώρο εργασίας.

Τα αρχικά αποτελέσματα από όλες τις χώρες κατά τον πρώτο γύρο δημοσιεύτηκαν τον Οκτώβριο του 2013. Η ανάπτυξη δεξιοτήτων και η δια βίου μάθηση μειώνονται σημαντικά ανάλογα με την ηλικία. Αυτό είναι ανησυχητικό για την Ελλάδα και ορισμένες άλλες ευρωπαϊκές χώρες, οι οποίες διαθέτουν εργατικό δυναμικό με μεγαλύτερο μέσο όρο ηλικίας, το οποίο πρέπει να συμβαδίζει με τις τεχνολογικές και οργανωτικές εξελίξεις.

Επί του παρόντος δεν υπάρχει διαπίστευση μη τυπικής και άτυπης εκπαίδευσης που να επικεντρώνεται στα άτομα με αναπηρία. Τα άτομα αυτά δεν αποκλείονται από διαδικασίες που απευθύνονται στο γενικό πληθυσμό, αλλά αυτές οι διαδικασίες δεν είναι προσβάσιμες με τέτοιο τρόπο ώστε να μπορούν να της ακολουθήσουν. Η έλλειψη οποιασδήποτε αναφοράς σχετικά με την επικύρωση της μη τυπικής και άτυπης εκπαίδευσης, η οποία να αφορά στα άτομα με αναπηρίες, στις αντίστοιχες επίσημες σελίδες του CEDEFOP που ακολουθούν, είναι ενδεικτική της έλλειψης οποιασδήποτε πολιτικής σχετικά με αυτό το θέμα.

#### ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΕΠΙΚΥΡΩΣΗΣ

Ο σχετικός νόμος (4547/18, άρθρα 88 και 89) μόλις πρόσφατα τροποποιήθηκε, οδηγώντας στη διαπίστευση των τίτλων σπουδών για ορισμένα επαγγέλματα (π.χ. που αφορούν

Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης – ΙΕΚ) από τον ΕΟΠΠΕΠ. Δεν υπάρχει εκδήλωση ενδιαφέροντος από την πλευρά των ατόμων με αναπηρία αφού δεν υπάρχουν για αυτά προσβάσιμες διαδικασίες.

Η πιστοποίηση (ή η έλλειψή της) μπορεί σίγουρα να επηρεάσει την **αυτοεκτίμηση** των ατόμων με αναπηρία. Η διαπίστευση θα οδηγήσει σε επαγγελματικά δικαιώματα κι αυτή κατά συνέπεια **θα οδηγήσει ευκολότερα στην ένταξή τους στην ελεύθερη αγορά εργασίας.**

Στην ελληνική κοινωνία, το θεμελιώδες γεγονός που τη χαρακτηρίζει είναι η ανάγκη των εργαζομένων, είτε των νέων είτε και εκείνων μιας μεγαλύτερης ηλικίας να κατέχουν πτυχίο – πιστοποίηση που να δηλώνει την επάρκεια των προσόντων τους σε μια συγκεκριμένη εξειδίκευση. Είναι **δύσκολο για έναν εργαζόμενο να έχει αυθαίρετα την εμπιστοσύνη του εργοδότη του, εκτός εάν διαθέτει πιστοποιητικό που να αποδεικνύει το γεγονός ότι έχει εκπαιδευτεί σε ένα συγκεκριμένο τομέα και ότι είναι σε θέση να εκτελέσει εργασίες που σχετίζονται με αυτόν τον τομέα.** Αυτή είναι μια νοοτροπία που έχει ανθίσει εδώ και δεκαετίες και η ελληνική οικογένεια έχει επενδύσει πολλά χρήματα και κόπο για να δει τα παιδιά της να εισάγονται σε ένα πανεπιστήμιο ή μια τεχνολογική σχολή.

### **Πολιτικές στο νομοθετικό πλαίσιο της Ελλάδας**

Στην Ελλάδα, μεγάλος αριθμός νόμων έχουν θεσπιστεί από το Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων τα τελευταία 50 χρόνια σχετικά με την ειδική συμπεριληπτική εκπαίδευση.

Ο Νόμος 3699, που θεσπίστηκε το 2008, όριζε ότι η δωρεάν, υποχρεωτική και αναβαθμισμένη εκπαίδευση θα είναι διαθέσιμη σε κάθε άτομο με ΕΕΑ (Ειδικές Εκπαιδευτικές Ανάγκες) σε οποιαδήποτε εκπαιδευτική βαθμίδα (ΦΕΚ, 2008). Σύμφωνα με την εν λόγω νομοθετική Πράξη, η εφαρμογή των αρχών του «**σχεδιασμού για όλους**», που στοχεύει στη διασφάλιση της προσβασιμότητας των μαθητών με ΕΕΑ, είναι υποχρεωτική κατά τον σχεδιασμό των παρεμβάσεων ή την επιλογή του εξοπλισμού (ΦΕΚ, 2008, σελ. 281). Στο νόμο αυτό τα Κ.Δ.Α.Υ. μετονομάζονται από Κέντρα Διαγνωστικής Αξιολόγησης και Υποστήριξης σε Κέντρα Διαφοροδιάγνωσης, Διάγνωσης και Υποστήριξης (γνωστά ως Κ.Ε.Δ.Δ.Υ.) για μαθητές με ΕΕΑ. Η βασική αλλαγή που έφερε αυτός ο νόμος είναι η βελτίωση των διεπιστημονικών ομάδων που στελεχώνουν τα Κ.Ε.Δ.Δ.Υ., τα οποία είναι αρμόδια για τη διάγνωση των μαθητών με ΕΕΑ και τον σχεδιασμό των καταλληλότερων παρεμβάσεων από κοινού με τους καθηγητές τους (Καραμητόπουλος, 2015).

Ο νόμος αυτός υποδεικνύει ότι **μαθητές με ήπια ΕΕΑ** μπορούν να εκπαιδεύονται σε γενικά σχολεία, έχοντας τρεις επιλογές υποστήριξης (ΦΕΚ, 2008). Η πρώτη επιλογή είναι να παρακολουθήσουν μια κανονική τάξη και να εκπαιδευτούν από τον δάσκαλο της τάξης που θα βρίσκεται σε συνεχή συνεργασία με το Κ.Ε.Δ.Δ.Υ. και τους γενικούς ή ειδικούς σχολικούς συμβούλους προκειμένου να τους παρέχεται αποτελεσματική στήριξη (όπ.π.). Η δεύτερη επιλογή υποδεικνύει ότι οι μαθητές με επίσημη διάγνωση από το Κ.Ε.Δ.Δ.Υ. μπορούν να παρακολουθήσουν μια κανονική τάξη έχοντας παράλληλη στήριξη από ειδικό δάσκαλο (όπ.π.). Τελευταία επιλογή είναι η μερική απόσυρση σε ειδικά οργανωμένα τμήματα ένταξης που βρίσκονται εντός του κτιρίου του σχολείου τα οποία μπορούν να παρακολουθήσουν οι μαθητές με ή χωρίς επίσημη διάγνωση από το Κ.Ε.Δ.Δ.Υ. (Σούλης κ.ά., 2016). Τα τμήματα ένταξης περιγράφονται, επίσης, στη διεθνή βιβλιογραφία με άλλους όρους, όπως «τάξεις αποκλεισμού» ή «αίθουσες πόρων» (Αναστασίου και Πολυχρονοπούλου, 2009). Οι μαθητές με σοβαρές ειδικές ανάγκες πρέπει να εκπαιδεύονται σε διαφορετικά περιβάλλοντα σε σχέση με αυτά που συνηθίζονται σε μια γενική τάξη, δηλαδή, **σε ειδικά σχολεία ή ακόμα και στο σπίτι** για τις περιπτώσεις μαθητών με σοβαρά προβλήματα υγείας που εμποδίζουν τη φοίτησή τους στο «κανονικό» σχολείο (ΦΕΚ, 2008).

Ο πιο πρόσφατος Νόμος 4368 (2016), **ανέδειξε την ανάγκη εφαρμογής της εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς στα ελληνικά σχολεία**. Συγκεκριμένα, το άρθρο 82 προωθεί την εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς υπογραμμίζοντας την ανάγκη εκπαίδευσης όλων των μαθητών σε κανονικές τάξεις εφαρμόζοντας προγράμματα που θα ανταποκρίνονται στις ανάγκες τόσο των μαθητών των γενικών όσο και των ειδικών σχολείων (ΦΕΚ, 2016).

Προφανώς, η Ελλάδα προσπαθεί να συμβαδίσει με τα διεθνή πρότυπα σχετικά με την εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς και να προωθήσει τις βασικές αξίες αυτού του τύπου εκπαίδευσης όπως είναι η ισότητα και η αποδοχή της διαφορετικότητας κάθε μαθητή (Τσακιρίδου και Πολυζοπούλου, 2014· Κίτσου, 2015). Ωστόσο, η Ελλάδα βρίσκεται ακόμη σε ένα αρχικό στάδιο όσον αφορά την εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς, καθώς είναι μια ιδέα που δεν γίνεται εύκολα κατανοητή στο ελληνικό πλαίσιο (Τσακαλού κ. ά., 2018). Η βιβλιογραφία δείχνει ότι η υπάρχουσα νομοθεσία προσπαθεί να καθιερώσει την ένταξη σε ένα εκπαιδευτικό σύστημα και μια σχολική κουλτούρα που δεν είναι προετοιμασμένα να την υποδεχθούν (Συμεωνίδου και Πθιακά, 2014). Ενδεικτικά, οι όροι που χρησιμοποιούνται στο Νόμο 3699/2008 σχετικά με την κοινωνική και επαγγελματική ένταξη είναι αρκετά ασαφείς και μη συστηματικοί (Λαμπροπούλου, 2008· Τσακάλου κ.ά., 2018). Ο νόμος αυτός δίνει προτεραιότητα στη διάγνωση, με την ένταξη πολλών ιατρικών ειδικοτήτων στις δομές ειδικής αγωγής, ενώ η εκπαιδευτική παρέμβαση παραγκωνίζεται, αφού οι εκπαιδευτικοί απλώς

λαμβάνουν τις αποφάσεις των ειδικών του Κ.Ε.Δ.Δ.Υ. (Λαμπροπούλου, 2008). Έτσι, οι μαθητές καθορίζονται με βάση την παθολογία τους και όχι με βάση τις εκπαιδευτικές τους ανάγκες ή δυνατότητες (όπ.π.), και προφανώς, υπάρχει ένας γενικός ιατρικός προσανατολισμός (Λαμπροπούλου κ.ά., 2005).

Υπάρχει μια μεγάλη σύγχυση σχετικά με την έννοια της ένταξης, η οποία προέκυψε από τα έγγραφα πολιτικής σε σχέση που την αφορούν και στα οποία εμφανίζεται αρκετά ασαφής (Τσακαλου κ.ά., 2018).

### ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ

Τα στοιχεία δείχνουν ότι το ελληνικό **εκπαιδευτικό σύστημα και τα προγράμματα σπουδών** εμποδίζουν τους εκπαιδευτικούς να εφαρμόσουν το μοντέλο εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς (Κουτσοκώστας και Alborz, 2010). Το σχολικό πρόγραμμα σπουδών είναι υποχρεωτικό και ίδιο για κάθε σχολείο και απαιτεί από όλους τους εκπαιδευτικούς να το ακολουθούν αυστηρά (Βλάχου, 2006). Το μη ευέλικτο πρόγραμμα σπουδών, σε συνδυασμό με την ιδιαίτερα προσανατολισμένη στις εξετάσεις φιλοσοφία του, εμποδίζει τους εκπαιδευτικούς να αναλάβουν πρωτοβουλίες και τους προτρέπει να χρησιμοποιούν παραδοσιακές μεθόδους διδασκαλίας (Ζώνιου- Σιδέρη κ.ά., 2006). Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την **προώθηση ενός δασκαλοκεντρικού μοντέλου το οποίο εστιάζει στην κάλυψη της ύλης του προγράμματος σπουδών και των εξετάσεων**. Αυτό το τελευταίο μοντέλο συνήθως συνοδεύεται από απαρχαιωμένους τρόπους αξιολόγησης, ενθαρρύνοντας «την αποστήθιση και την απομνημόνευση» (Τσακαλου κ.ά., 2018, σ.7) και τον υψηλό ανταγωνισμό μεταξύ των μαθητών (Ζώνιου- Σιδέρη κ.ά., 2006).

Πιθανώς η πιο κρίσιμη πρόκληση να είναι η **έλλειψη χρηματοδότησης** καθώς τα σχολεία και οι εκπαιδευτικοί δεν διαθέτουν τις κατάλληλες υποδομές για να θέσουν σε εφαρμογή την εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς (Κουτρομπά κ.ά., 2008). Τα ελληνικά σχολεία δεν είναι καλά εξοπλισμένα για να φιλοξενήσουν και να υποστηρίξουν τον κάθε μαθητή (Αναστασίου και Πολυχρονπούλου, 2009).

Μια άλλη πρόκληση είναι η έλλειψη κατάλληλης κατάρτισης σχετικά με την εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς και την υποστήριξη των μαθητών με ΕΕΑ. Για την εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς απαιτούνται συνεχείς και συστηματικές επιμορφώσεις των εκπαιδευτικών, οι οποίες, ωστόσο, δεν τους παρέχονται. Η βιβλιογραφία υπογραμμίζει το γεγονός ότι οι εκπαιδευτικοί στην Ελλάδα, αν και είναι πρόθυμοι να εφαρμόσουν την εκπαίδευση χωρίς

αποκλεισμούς στις τάξεις τους, δεν λαμβάνουν σχετική επιμόρφωση (Κουτρομπά κ.ά., 2008). Αυτή η έλλειψη επιμόρφωσης οδηγεί τους εκπαιδευτικούς στο να έχουν χαμηλή αυτοαποτελεσματικότητα καθώς αισθάνονται εντελώς απροετοίμαστοι να υποδεχθούν στην τάξη μια τόσο νέα έννοια, όπως η συνεκπαίδευση (ή αλλιώς εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς) γεγονός που μερικές φορές τους οδηγεί στη διαμόρφωση αρνητικών αντιλήψεων σε σχέση με αυτή (Τσακίριδου και Πολυζοπούλου, 2014).

### ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Αρχικά, τα σχολεία πρέπει να αναμορφωθούν με τέτοιους τρόπους ώστε να ανταποκρίνονται στις ανάγκες κάθε μαθητή (Αγγελίδης και Στυλιανού, 2011). Αυτό σημαίνει ότι πρέπει να δημιουργηθούν νέες υποδομές και να χρηματοδοτηθούν επαρκώς τα σχολεία ώστε να αποκτήσουν ειδικό εξοπλισμό που θα εξασφαλίζει την προσβασιμότητα στους μαθητές με αναπηρία και θα βοηθά τους εκπαιδευτικούς να δημιουργούν περιβάλλοντα χωρίς αποκλεισμούς (Κουτρομπά κ.ά., 2008).

Το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα πρέπει να γίνει πιο ευέλικτο ώστε να παρέχει στους εκπαιδευτικούς την ευκαιρία να αναλάβουν πρωτοβουλίες και να εξετάσουν κριτικά ποιοι είναι οι καταλληλότεροι τρόποι παράδοσης του διδακτικού υλικού με βάση τις ανάγκες του κάθε μαθητή (Κουτρομπά κ.ά., 2008). Έχοντας πιο ευέλικτα προγράμματα σπουδών, η φιλοσοφία των εκπαιδευτικών συστημάτων θα γίνει λιγότερο προσανατολισμένη στο ακαδημαϊκό επίπεδο και θα επιτρέψει στους εκπαιδευτικούς να παρέχουν σε όλους τους μαθητές τους μια πιο ολιστική εκπαίδευση που θα επικεντρώνεται στην κοινωνικοσυναισθηματική ανάπτυξή τους και δεν θα περιορίζεται στη γνωστική εκπαίδευση αυτών (Farrell κ.ά, 2007) .

Έτσι, το Υπουργείο Παιδείας, που είναι καθ' ύλην αρμόδιο για τα θέματα εκπαίδευσης, οφείλει να υλοποιήσει επιμορφωτικά σεμινάρια με βιωματικό χαρακτήρα, ώστε να ενημερώνει όλους τους εκπαιδευτικούς της γενικής δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σχετικά με τις ανάγκες των μαθητών με ΕΕΑ και να τους εξοπλίζει με τις κατάλληλες στρατηγικές για την αποτελεσματική ένταξη των τελευταίων σε μια τάξη χωρίς αποκλεισμούς. (Κουτρομπά κ.ά., 2008· Κουτσοκώστας και Alborz, 2010).

Προκειμένου να βελτιωθεί το ελληνικό σχολείο και να μπορέσουν οι εκπαιδευτικοί να επιτύχουν μια αποτελεσματική συνεργασία και να εφαρμόσουν την συνεκπαίδευση, όπως συζητήθηκε παραπάνω, είναι απαραίτητο να εφαρμόσουν το μοντέλο της κατανεμημένης



ηγεσίας στις σχολικές μονάδες (MacBeath, 2006· Obiakor κ.ά., 2012). Οι δάσκαλοι δεν μπορούν να τα καταφέρουν εάν δεν μοιράζονται τις ευθύνες στο πλαίσιο του σχολείου. Όταν είναι λίγοι οι άνθρωποι που αναλαμβάνουν την ευθύνη για την καθοδήγηση του σχολείου και την εφαρμογή της εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς, τότε είναι πιο πιθανό το ενδεχόμενο να συμβούν λάθη, καθώς ο τρόπος με τον οποίο σκέπτονται οι λίγοι δημιουργεί ένα περιβάλλον ακαμψίας (Hargreaves και Fink, 2003; Harris, 2008; Harris και Spillane, 2008). Έτσι, σύμφωνα με την κατανομημένη ηγεσία πρέπει να παρέχεται στο προσωπικό του σχολείου η ευκαιρία να συμμετέχει στη λήψη αποφάσεων και να αναλάβει ηγετικούς ρόλους σε διάφορους τομείς εντός της σχολικής κοινότητας για τη βελτίωση της λειτουργίας του σχολείου όσον αφορά την εφαρμογή πολιτικών σε σχέση με την εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς (Σάββα και Αγγελίδης, 2011).

Οι κοινές αντιλήψεις και οι κοινές αξίες σχετικά με την συνεκπαίδευση έχουν αποδειχθεί ότι είναι βασικά στοιχεία για την αποτελεσματική εφαρμογή της (Curcic κ.ά., 2011). Δυστυχώς, τα ελληνικά έγγραφα πολιτικής δεν ορίζουν μια σαφή έννοια της ένταξης, γεγονός που οδηγεί σε μια γενικευμένη σύγχυση που απεικονίζεται στις διαφορετικές αντιλήψεις και πρακτικές των εκπαιδευτικών σχετικά με την ένταξη (Τσακάλου κ.ά., 2018). Ως εκ τούτου, είναι σημαντικό οι πολιτικές που αφορούν στην συνεκπαίδευση να γίνουν πιο σαφείς σχετικά με την έννοια της αλλά και με τις πρακτικές που πρέπει να ακολουθηθούν για την αποτελεσματική εφαρμογή της, βοηθώντας έτσι τα μέλη του σχολείου να ακολουθήσουν μια κοινή διαδρομή προσανατολισμένη σε αυτή (Ainscow κ.ά., 2012).

Επιπλέον, η πιστοποίηση αυξάνει τις πιθανότητες των ατόμων με αναπηρία να βρουν δουλειά. Οι ωφελούμενοι που αποφοιτούν από το Εργαστήρι «Μαργαρίτα» ή άλλους παρόμοιους φορείς λαμβάνουν μόνο γραπτή βεβαίωση για τη συμμετοχή τους στις δραστηριότητες του «Μαργαρίτα», η οποία δεν αντιστοιχεί σε πιστοποίηση των επαγγελματικών δεξιοτήτων που έχουν αποκτήσει.

Τα άτομα με νοητική αναπηρία που **επιθυμούν να συνεχίσουν την εκπαίδευσή τους μετά την ολοκλήρωση των σπουδών τους σε ειδικά σχολεία προκειμένου να αποκτήσουν επαγγελματικές δεξιότητες έχουν τις ακόλουθες επιλογές**. Μπορούν να εγγραφούν είτε σε μία από τις 8 Δημόσιες Τεχνικές Επαγγελματικές Σχολές (ΤΕΕ) είτε σε ένα από τα 16 Εξειδικευμένα Εργαστήρια Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΕΕΕΕΚ). Με την αποφοίτησή του από το ΕΕΕΕΚ το άτομο έχει πιστοποιητικό - πτυχίο ισότιμο με το Απολυτήριο Λυκείου, αλλά αυτό δεν του επιτρέπει να συνεχίσει τις σπουδές του στο Λύκειο. Λαμβάνουν επίσης Πιστοποιητικό Επαγγελματικής Κατάρτισης Επιπέδου 1.

Τα άτομα με νοητική αναπηρία **μπορούν επίσης να συμμετάσχουν σε μαθήματα που προσφέρονται από επαγγελματικά εργαστήρια που ιδρύονται από ΜΚΟ και συλλόγους γονέων.** Αυτά τα εργαστήρια παρέχουν εκπαιδευτικές υπηρεσίες εκτός του εθνικού εκπαιδευτικού συστήματος. Ιδρύθηκαν ως νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου με πρωτοβουλία γονέων και ενίοτε με επιχορήγηση του κράτους ή, από το 1981 και έπειτα, με την υποστήριξη των ευρωπαϊκών προγραμμάτων. Ο ρόλος τους είναι να παρέχουν προγράμματα αξιολόγησης των δεξιοτήτων των ανθρώπων, εκπαιδευτική υποστήριξη, προγράμματα για την προώθηση της αυτοφροντίδας, της ανεξαρτησίας και της κοινωνικής ένταξης των ατόμων με αναπηρία, καθώς και προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης και επαγγελματικής αποκατάστασης. Οι όροι και η διαδικασία για την ένταξη των ατόμων στα εργαστήρια αυτά καθορίζονται από κάθε κέντρο ξεχωριστά. Κάθε κέντρο αποφασίζει και τους επαγγελματίες που χρειάζεται για τη στελέχωσή του, οι οποίοι μπορεί να είναι ψυχίατροι, ψυχολόγοι, κοινωνικοί λειτουργοί, ειδικοί παιδαγωγοί, εργοθεραπευτές, λογοθεραπευτές και τεχνίτες.

Ένα άλλο μοντέλο επαγγελματικής αποκατάστασης είναι αυτό της υποστηριζόμενης απασχόλησης, που εφαρμόζεται ιδιαίτερα από το ΚΕΚ «Μαργαρίτα» και το «Ίδρυμα Θεοτόκος».

Οι μη κυβερνητικές οργανώσεις που παρέχουν προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης και επανένταξης για άτομα με αναπηρίες αξιολογούν επίσης την πρόοδο των αποφοίτων τους, **με βάση τις επαγγελματικές δεξιότητες, τη συμπεριφορά, τη συνέπεια και την επαγγελματική συνείδηση κάθε ατόμου.** Αυτές οι αξιολογήσεις μπορούν να δώσουν μια πλήρη εικόνα αναφορικά με την προώθηση ενός ατόμου στην ανοιχτή αγορά εργασίας. Οι αξιολογήσεις συμπληρώνονται κατά το στάδιο της πρακτικής άσκησης, όπου ο απόφοιτος συμμετέχει σε εκπαιδευτικό πρόγραμμα για τον επαγγελματικό προσανατολισμό, την επίλυση προβλημάτων στο επαγγελματικό περιβάλλον και την επαγγελματική ευσυνειδησία.

Η τελική αξιολόγηση της ετοιμότητας του πτυχιούχου για την επαγγελματική του αποκατάσταση πραγματοποιείται μετά την ολοκλήρωση της πρακτικής άσκησης. Η διαδικασία αξιολόγησης της ικανότητας του πτυχιούχου να εργαστεί γίνεται συνήθως από τη διεπιστημονική ομάδα και τους εκπαιδευτές των Κέντρων Επαγγελματικής Κατάρτισης.

Στο πλαίσιο του Οργανισμού Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (ΟΑΕΔ) αναπτύσσονται προγράμματα κατάρτισης σε τρεις σχολές Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης για άτομα με ειδικές ανάγκες συνολικής χωρητικότητας 300 θέσεων. Υποστηρίζεται ότι τα εν

λόγω προγράμματα είναι προσαρμοσμένα στις εξελίξεις και τις ανάγκες της αγοράς εργασίας καθώς και στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των εκπαιδευομένων.

#### ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΤΩΝ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΜΕΝΩΝ ΦΟΡΕΩΝ

##### **Οι ενδιαφερόμενοι φορείς που συμμετέχουν στη διαδικασία επικύρωσης:**

- Ο Εθνικός Οργανισμός Πιστοποίησης Προσόντων και Επαγγελματικού Προσανατολισμού (ΕΟΠΠΕΠ)
- Η Γενική Γραμματεία Δια Βίου Μάθησης, που ενεργεί ως η εκτελεστική αρχή για τη Δια Βίου Μάθηση στην Ελλάδα
- Οι μη δημόσιοι φορείς που παρέχουν υπηρεσίες επιθεώρησης και πιστοποίησης προϊόντων
- Οι ιδιωτικές επιχειρήσεις, που παρέχουν υπηρεσίες τις οποίες μπορούν να προσφέρουν τα άτομα με αναπηρία

Δεν υπάρχει δομημένη σχέση μεταξύ αυτών των ενδιαφερομένων φορέων. Τα προγράμματα υλοποιούνται με την πρωτοβουλία φορέων- παρόχων υπηρεσιών για άτομα με αναπηρία.

Οι ενδιαφερόμενοι φορείς δεν διαχειρίζονται πολύ καλά αυτόν τον συντονισμό και, μερικές φορές, συμβαίνει να βρίσκονται σε εφαρμογή παρόμοια προγράμματα από διαφορετικούς παρόχους υπηρεσιών, οι οποίοι δεν έχουν επίγνωση του προγράμματος που εφαρμόζεται από άλλους παρόχους υπηρεσιών. Αυτό οδηγεί σε κακή διαχείριση τόσο των ανθρώπινων όσο και των υλικών πόρων. Αυτοί οι ενδιαφερόμενοι φορείς θα πρέπει να ενημερώνουν ο ένας τον άλλον για τους τομείς των προγραμμάτων που υλοποιούνται, ώστε να μπορούν να ενώσουν τις δυνάμεις τους.

#### ΕΜΠΛΕΚΟΜΕΝΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ

Οι επαγγελματίες που εργάζονται για φορείς όπως το εργαστήριο «Μαργαρίτα» (πάροχοι υπηρεσιών για άτομα με αναπηρία) είναι οι επαγγελματίες που αναλαμβάνουν την πρωτοβουλία για την υλοποίηση σχετικών προγραμμάτων.

## ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

### ΟΙ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ ΤΩΝ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΜΕΝΩΝ ΦΟΡΕΩΝ

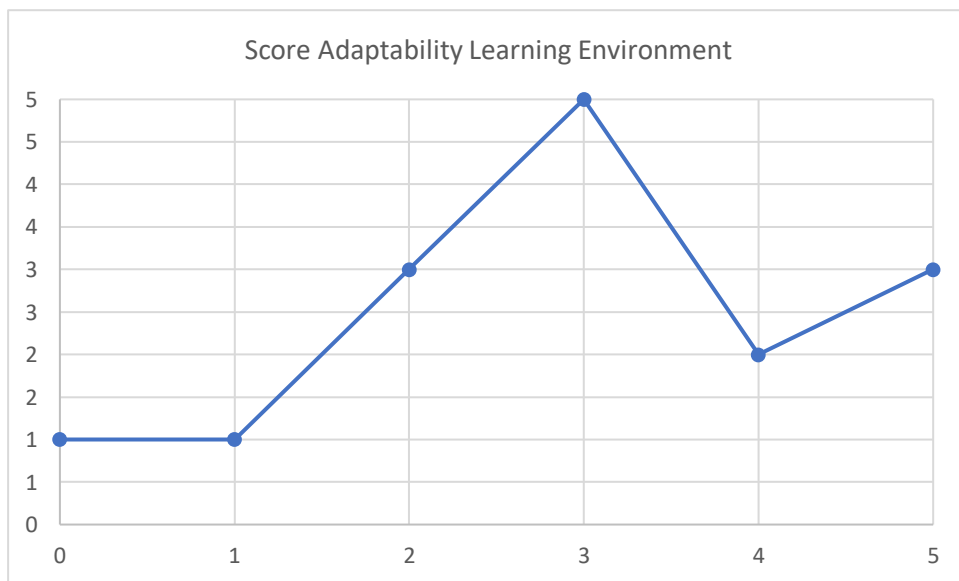
Για να αντιμετωπίσει πλήρως την πολυπλοκότητα των διαφορετικών συστημάτων, τόσο σε εθνικό όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η κοινοπραξία συμφώνησε να λάβει συνεντεύξεις από σχετικούς ενδιαφερόμενους φορείς με γνώσεις στον τομέα της επικύρωσης και πιστοποίησης της μη τυπικής και της άτυπης εκπαίδευσης για άτομα με αναπηρίες.

Η διεξαγωγή της εν λόγω έρευνας συμφωνήθηκε μεταξύ των μελών της κοινοπραξίας και εφαρμόστηκε σε δεκατέσσερις ενδιαφερόμενους -ευρωπαϊκού επιπέδου- φορείς από την Ιταλία, την Ελλάδα και την Ισπανία. Οι ενδιαφερόμενοι φορείς ήταν εκπρόσωποι της τυπικής εκπαίδευσης, εκπρόσωποι της άτυπης εκπαίδευσης, πανεπιστήμια (προσανατολισμένα σε θέματα αναπηρίας ή ισότητας), φορείς πιστοποίησης/επικύρωσης και δημόσιες αρχές αρμόδιες για την εκπαίδευση σε πολλές χώρες και σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Οι απαντήσεις αναλύθηκαν αργότερα μέσω της συγκριτικής ανάλυσης, δηλαδή, μέσω της σύγκρισης των διάφορων σημείων που έθιξαν οι ενδιαφερόμενοι φορείς και της προσπάθειας ανάδειξης των σημείων σύγκλισης και απόκλισής τους.

Τα αποτελέσματα έχουν ως εξής:

#### ΤΡΕΧΟΝ ΜΑΘΗΣΙΑΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΟΣΟΝ ΑΦΟΡΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΑΡΜΟΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΣΤΙΣ ΑΤΟΜΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ



Το πρώτο σχετικό αποτέλεσμα που μπορούμε να υπογραμμίσουμε με βάση το ερωτηματολόγιο που συμπλήρωσαν οι ενδιαφερόμενοι φορείς είναι ο βαθμός προσαρμοστικότητας στις ατομικές ανάγκες των εκπαιδευομένων του εκάστοτε μαθησιακού περιβάλλοντος. Εδώ μπορούμε να δούμε ότι η μέση βαθμολογία είναι 3,23, με τις περισσότερες από τις απαντήσεις να είναι κάτω από 4. Μπορούμε, λοιπόν, να πούμε ότι υπάρχει μια μέση δυσαρέσκεια σε σχέση με την προσαρμοστικότητα του μαθησιακού περιβάλλοντος.

Οι ενδιαφερόμενοι φορείς από την Ισπανία σχολίασαν, επίσης, ότι ενώ οι ίδιοι προσπάθησαν να προσαρμόσουν το δικό τους πρόγραμμα εκπαίδευσης, η γενική ισχύουσα κατάσταση της χώρας δεν είναι τόσο καλή. Αυτό μπορεί να είναι καλό και για άλλους ενδιαφερομένους φορείς που έχουν καταβάλει προσπάθειες για μια ισχυρότερη προσαρμοστικότητα του μαθησιακού περιβάλλοντος, αλλά αναγνωρίζουν ότι το πλαίσιο της χώρας στην οποία δραστηριοποιούνται δεν αντικατοπτρίζει αυτές τις προσπάθειες.

#### ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΟΤΙ ΟΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΕΣ ΜΠΟΡΟΥΝ ΝΑ ΠΡΟΣΑΡΜΟΣΟΥΝ ΤΗ ΜΗ ΤΥΠΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Όταν ρωτήθηκαν τι θα μπορούσε να γίνει για να διασφαλιστεί το γεγονός ότι οι δάσκαλοι και οι επαγγελματίες έχουν τη γνώση, την ικανότητα και τη δημιουργικότητα να προσαρμόσουν τη μη τυπική εκπαίδευση σε άτομα με ειδικές ανάγκες ή/και αναπηρίες, οι ενδιαφερόμενοι φορείς επεσήμαναν δύο βασικά προβλήματα:

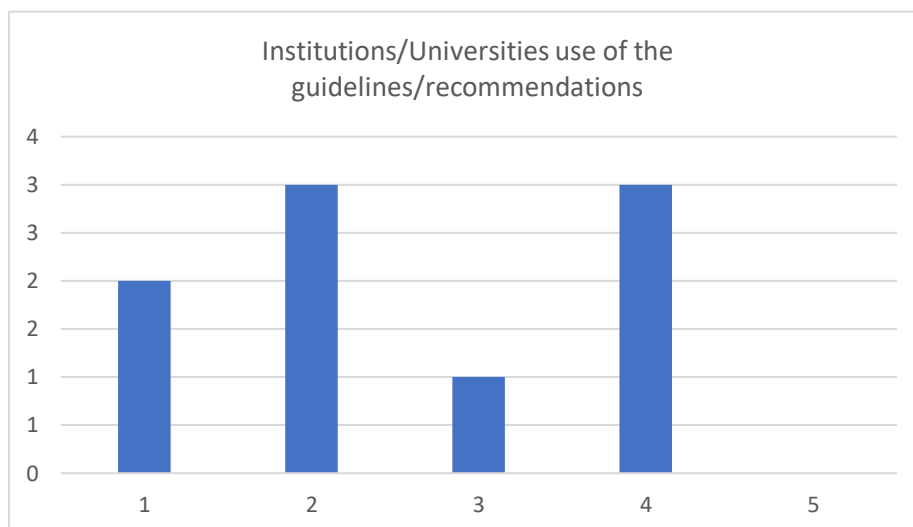
1. Οι εκπαιδευτικοί που εκπαιδεύουν τους εκπαιδευτικούς πρέπει να επιμορφώνονται, είτε κατά τη διάρκεια της εκπαίδευσής τους είτε μετά, ώστε να μπορούν να σκέφτονται δημιουργικά και καινοτόμα σχετικά με το πώς να προσαρμόσουν τα μαθήματα και τις εξετάσεις τους. Για κάτι τέτοιο απαιτείται εκπαίδευση τόσο σε νέα πιθανά προγράμματα σπουδών για άτομα με μαθησιακές δυσκολίες όσο και εκπαίδευση για το πώς να διδάσκουν πραγματικά τα άτομα με αναπηρίες. Ακόμη, οι ενδιαφερόμενοι φορείς επεσήμαναν ότι τα άτομα με αναπηρίες έχουν διαφορετικές ανάγκες, οι οποίες, επομένως, πρέπει να συμπεριλαμβάνονται στην εκπαίδευση και οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να ασχολούνται με αυτές και να είναι ικανοί να τις αντιμετωπίσουν.

2. Αλλαγές στο νομοθετικό πλαίσιο: Όλα αυτά δεν μπορούν να γίνουν χωρίς τις ανάλογες αλλαγές στο νομοθετικό πλαίσιο. Οι διάφοροι ενδιαφερόμενοι φορείς θα πρέπει να ενωθούν προκειμένου να σημειωθεί πρόοδος και να προχωρήσουν στον τρόπο με τον οποίο αναπτύσσεται η μάθηση, ώστε να διευκολυνθεί η ένταξη των ατόμων με νοητική αναπηρία.

#### ΣΥΜΠΕΡΙΛΗΨΗ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΕΣ ΧΩΡΙΣ ΝΑ ΑΠΟΛΕΙΟΝΤΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΥΠΙΚΗ ΕΠΙΚΥΡΩΣΗ ΠΡΟΣΩΝΤΩΝ

Πώς να βεβαιωθείτε ότι η επικύρωση της μη τυπικής και της άτυπης εκπαίδευσης μπορεί να προσαρμοστεί σε άτομα με αναπηρίες χωρίς να τα αποκλείει από την τυπική διαδικασία επικύρωσης προσόντων;

Πρώτα απ' όλα, έχει ενισχυθεί η άποψη ότι τα άτομα με μαθησιακές δυσκολίες έχουν συγκεκριμένες ανάγκες, οι οποίες πρέπει να λαμβάνονται υπ' όψιν για τις πιστοποιήσεις που χορηγούνται στα άτομα με μαθησιακές δυσκολίες αλλά και για τους μαθησιακούς περιορισμούς τους, ενώ παράλληλα χρειάζεται να αξιολογούν τις γνώσεις τους, π.χ. Να επιτρέπουν στο άτομο που παρέχει την παράλληλη στήριξη να συνοδεύει το εκπαιδευόμενο άτομο κατά την διαδικασία της εξέτασης αξιολόγησης ή να υπάρχει πρόβλεψη για οπτικοποιημένες ερωτήσεις στις οποίες θα χρησιμοποιούνται εικόνες αντί για κείμενα ή ακόμα, όπως ήδη συμβαίνει στα πλαίσια κάποιων κρατικών φορέων, να γίνεται χρήση τυποποιημένων εξετάσεων αξιολόγησης. Πολλοί φορείς τόνισαν επίσης ότι τα άτομα με μαθησιακές δυσκολίες έχουν εξαιρετική ικανότητα να εργάζονται τόσο με τα εργαλεία, που απαιτούν την σωματική άσκηση, όσο και με την τεχνολογία των υπολογιστών.



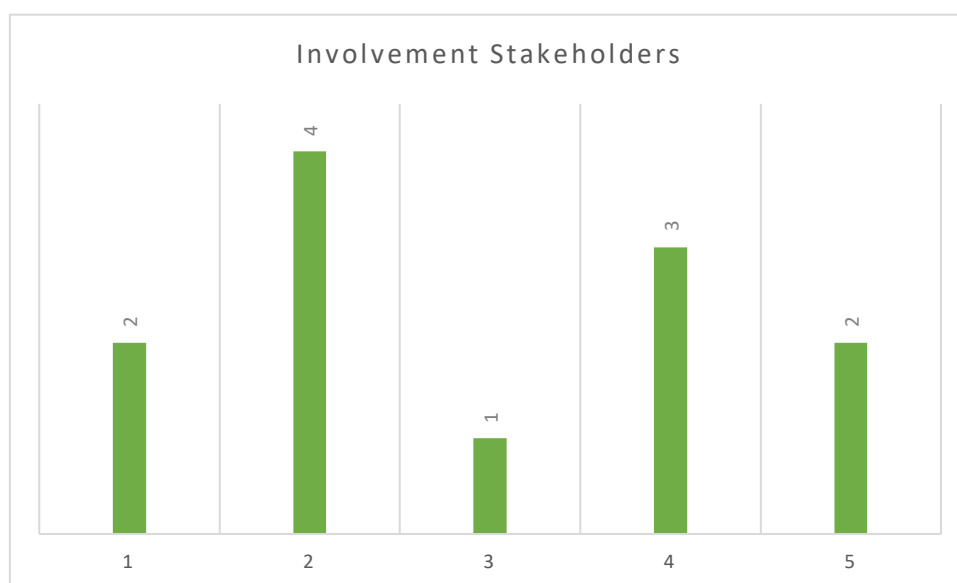
Όσον αφορά στο κατά πόσο οι φορείς ή τα πανεπιστήμια χρησιμοποιούν τις κατευθυντήριες γραμμές ή τις προτάσεις που ήδη υπάρχουν, μπορούμε να δούμε ότι κανένας φορέας δεν υποστήριξε ότι επιτυγχάνει την τέλεια χρήση, αλλά μάλλον οι περισσότεροι από αυτούς κυμαίνονται μεταξύ των τιμών. 2 και 4. Το γεγονός αυτό μας οδηγεί να σκεφτούμε ότι αν και, αρκετές φορές ή συχνά, προσπαθούν να εφαρμόσουν αυτές τις συστάσεις, στην πραγματικότητα δεν πρόκειται για κάτι απολύτως εφαρμόσιμο.

#### ΔΙΑΘΕΣΙΜΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΑΠΟΚΤΗΣΗΣ ΠΡΟΣΟΝΤΩΝ

Οι ενδιαφερόμενοι φορείς αναφέρουν δυσκολίες στην ύπαρξη εργαλείων στο πλαίσιο απόκτησης προσόντων για τα άτομα με μαθησιακές δυσκολίες. Δηλαδή, υπάρχουν ορισμένα, αλλά δεν χρησιμοποιούνται ευρέως και ενώ υπάρχουν πολλά υποσχόμενες εμπειρίες από έργα που υποστηρίζονται από την Ευρωπαϊκή Ένωση κι αυτά δεν επιλέγονται συστηματικά.

Δυστυχώς, στην Ελλάδα δεν υπάρχουν εργαλεία ή διαδικασίες για την επικύρωση των επαγγελματικών δεξιοτήτων των ατόμων με αναπηρία, που αποκτήθηκαν μέσω της εμπειρίας και μέσω προγραμμάτων μη τυπικής και άτυπης εκπαίδευσης. Στην Ιταλία, το πανεπιστημιακό σύστημα φαίνεται να μην δίνει προτεραιότητα σε αυτό το θέμα και στην Ισπανία, υπάρχουν κάποιες κυβερνητικές κατευθυντήριες γραμμές για τα προσόντα, αλλά δεν είναι άρτιες.

## ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΩΝ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΜΕΝΩΝ ΦΟΡΕΩΝ



Οι ενδιαφερόμενοι φορείς διχάζονται όταν πρόκειται για τη δική τους συμμετοχή στην προσβασιμότητα και την εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς και την επικύρωση αυτή καθαυτή. Οι περισσότεροι απαντούν ότι μερικές φορές συμμετέχουν, ωστόσο ο μέσος όρος είναι αρκετά ουδέτερος.

Όταν ρωτήθηκαν τι μπορεί να γίνει για να βελτιωθεί ο συντονισμός των ενδιαφερομένων φορέων σε περίπτωση που επιθυμούν να παρέχουν καλύτερες υπηρεσίες και καθοδήγηση για μαθητές με ειδικές ανάγκες, η απάντηση που έδωσαν ήταν κάτω από 3, ενώ πρότειναν πολλές ενδιαφέρουσες εναλλακτικές προτάσεις.

1. Δημιουργία διευρυμένων πλατφορμών στις οποίες οι ενδιαφερόμενοι από διάφορους τομείς και γνωστικά πεδία μπορούν να ανταλλάσσουν πληροφορίες και ιδέες και να συγκροτούν ομάδες με σκοπό την επίλυση συγκεκριμένων προβλημάτων.
2. Αξιολόγηση των ατομικών αναγκών των παιδιών με αναπηρία.
3. Συμμετοχή όλων των σχετικών ενδιαφερομένων φορέων (συμπεριλαμβανομένων των ατόμων με αναπηρία και των οικογενειών τους) σε όλες τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων.

Συνοψίζοντας, οι αρχές, τα άτομα με μαθησιακές δυσκολίες και η οικογένεια ή το προσωπικό υποστήριξής τους και άλλοι ενδιαφερόμενοι φορείς πρέπει να έρθουν κοντά στη συζήτηση για να ανταλλάξουν ιδέες με σκοπό να δημιουργήσουν μια στρατηγική για τον τρόπο



ενσωμάτωσης της συνεκπαίδευσης στο γενικό εκπαιδευτικό σύστημα. Αυτή η λύση θα μπορούσε να λειτουργήσει με την προϋπόθεση της ύπαρξης τυποποιημένων οδηγιών.

#### ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΟΣΩΝ ΑΣΧΟΛΟΥΝΤΑΙ ΜΕ ΤΙΣ ΕΠΙΚΥΡΩΣΕΙΣ

Όσον αφορά την εκπαίδευση των επαγγελματιών επικύρωσης για τις ειδικές ανάγκες των ατόμων με αναπηρία, υπάρχουν ορισμένα εξειδικευμένα μαθήματα στο ευρύτερο πλαίσιο των τομέων της ιατρικής / υγείας (για παράδειγμα λογοθεραπεία, φυσιοθεραπεία) που αναγνωρίζουν τις ειδικές ανάγκες αυτής της ομάδας μαθητών. Αλλά αυτά τα προγράμματα αποτελούν σε μεγάλο βαθμό τη μειοψηφία και το επίκεντρό τους είναι περισσότερο ιατρικό παρά η εκπαιδευτική/ αναπτυξιακή εστίαση στο άτομο και τις δεξιότητές του.

Η δικτύωση και η ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών μεταξύ επαγγελματιών και χωρών φαίνεται να είναι μια καλή λύση για τη διασφάλιση της προσβασιμότητας στη διαδικασία επικύρωσης. Η κατάρτιση των εκπαιδευτικών θεωρείται επίσης μια πιθανή λύση.

Οι προτεινόμενοι εκπαιδευτές πρέπει να είναι επαγγελματίες με εμπειρία στην ειδική αγωγή, με εξειδίκευση στο αντικείμενο που διδάσκεται και με τις δεξιότητες εκείνες που απαιτούνται για να εργαστούν με άτομα με μαθησιακές δυσκολίες.

Όσον αφορά τη μορφή της εκπαίδευσης, οι ενδιαφερόμενοι φορείς πρότειναν μερικές συγκεκριμένες ιδέες:

1. Δημιουργία ενός ελκυστικού και προσαρμοσμένου μαθησιακού περιβάλλοντος με τη συμπερίληψη περισσότερων διαλειμμάτων και διαφοροποιημένων εργασιών, σε αντίθεση με την τύπου θρανίο-διάλεξη εκπαίδευση.
2. Δημιουργία προσαρμοσμένου προγράμματος σπουδών ειδικά σχεδιασμένου για την προσέγγιση ατόμων με αναπηρία. Κατά τη δημιουργία αυτού του προγράμματος σπουδών θα πρέπει να έχουμε κατά νου ότι οι μαθησιακοί στόχοι θα πρέπει να προσαρμοστούν και ότι αυτή η διαδικασία θα ποικίλλει ανάλογα με την εκάστοτε μορφή αναπηρίας.
3. Επένδυση στον συντονισμό των ενδιαφερομένων φορέων: μόνο όταν εμπλέκονται όλοι οι σχετικοί φορείς μπορούμε να δημιουργήσουμε αποτελεσματικά ένα πλαίσιο εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς. Ο διάλογος μεταξύ και με τους ενδιαφερόμενους φορείς είναι μια σημαντική πηγή εκμάθησης τρόπων βελτιστοποίησης αυτών των εκπαιδευτικών διαδικασιών.

## ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

### Επίλογος

Παρά τις προσπάθειες που έχουν γίνει σε επίπεδο νομοθεσίας και πρακτικής εφαρμογής, η πορεία προς την ένταξη στην μη τυπική και στην άτυπη εκπαίδευση δεν έχει ακόμη ολοκληρωθεί. Η έλλειψη προσαρμογής της διαδικασίας κατάρτισης στις ειδικές ανάγκες των ατόμων με νοητική αναπηρία, τα προβλήματα συντονισμού των ενδιαφερομένων φορέων που είναι υπεύθυνοι για την μη τυπική και την άτυπη εκπαίδευση και η έλλειψη μιας πολύπλευρης επιστημονικής και ολοκληρωμένης απάντησης για τη δημιουργία διαφορετικής ανταπόκρισης επισημαίνονται ως κύριες δυσκολίες στην επίτευξη της ένταξης.

Ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα που επισημάνθηκε επανειλημμένα και που έχει αντίκτυπο σε όλο το σύστημα είναι η έλλειψη συντονισμού μεταξύ των ενδιαφερομένων φορέων. Η μεταξύ τους επικοινωνία είναι περιορισμένη, γεγονός που καθιστά δύσκολη την ανταλλαγή καλών πρακτικών, ιδίως όταν εμπλέκονται διαφορετικοί φορείς (δημόσιες αρχές, πάροχοι υπηρεσιών, κέντρα επαγγελματικής κατάρτισης).

Ένα άλλο σημαντικό εύρημα της έρευνας είναι ότι σε όλες σχεδόν τις χώρες εταίρους, η εκπαίδευση σπάνια προσαρμόζεται στις ατομικές ανάγκες και γίνεται συστηματική χρήση αυστηρών προγραμμάτων σπουδών και τυπικών μορφών εξετάσεων αξιολόγησης.

Ωστόσο, μπορούμε να εντοπίσουμε πολλές θετικές πληροφορίες για το μέλλον. Πρώτα απ' όλα, συχνά η εκπαίδευση για τα άτομα με αναπηρίες παρέχεται από παρόχους υπηρεσιών που προσπαθούν επίσης να δημιουργήσουν αυτές τις μεθόδους εκπαίδευσης ως μέσο εξασφάλισης καλύτερης πρόσβασης σε ευκαιρίες απασχόλησης. Αυτό είναι ιδιαίτερα ενδιαφέρον όταν τα μαθήματα συνδυάζονται με υποστηριζόμενη απασχόληση.

Το δεύτερο και πιο ελπιδοφόρο συμπέρασμα αυτής της έκθεσης είναι ο τρόπος με τον οποίο το έργο μας, το EQUALvet, μπορεί να προσφέρει λύση σε όλα τα προβλήματα που αναφέρονται, εφαρμόζοντας συγκεκριμένες ενέργειες που θα λειτουργήσουν για:

- Τη δημιουργία ενός πιο προσαρμοσμένου μαθησιακού περιβάλλοντος, το οποίο θα ανταποκρίνεται στις ατομικές ανάγκες των συμμετεχόντων.
- Τον σχεδιασμό ενός συγκεκριμένου προγράμματος σπουδών προσαρμοσμένου στις ανάγκες των ατόμων με αναπηρία.
- Την συμμετοχή όλων των σχετικών παραγόντων στη δημιουργία ενός περιβάλλοντος εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς.

Ως εκ τούτου, είναι σαφές ότι υπάρχει ανάγκη για ευκαιρίες και εκπαίδευση που θα προβλέπονται από τη νομοθεσία, εφόσον είμαστε πρόθυμοι να ξεπεράσουμε τις παραπάνω δυσκολίες. Οι διάφοροι ενδιαφερόμενοι φορείς θα πρέπει να ενωθούν προκειμένου να σημειωθεί πρόοδος και να προχωρήσουν στον τρόπο με τον οποίο αναπτύσσεται η μάθηση, ώστε να διευκολυνθεί η ένταξη των ατόμων με νοητική αναπηρία. Το έργο EQUALvet θα διαδραματίσει κρίσιμο ρόλο στις χώρες εταίρους για την έναρξη αυτής της συζήτησης, ωστόσο, θα πρέπει να πρόκειται για μια οριζόντια συζήτηση και με τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες, εάν στοχεύουμε σε μια ΕΕ με πλήρη συμμετοχή.

## ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

### Έρευνα στην Ισπανική βιβλιογραφία:

<https://serveiocupacio.gencat.cat/ca/entitats-i-proveidors/eines-i-recursos-per-les-entitats-de-formacio/registe-inscripcio-i-acreditacio/>

<http://queestudiar.gencat.cat/ca/estudis/ife/>

[https://www.institutmontilivi.cat/articles/oferta-formativa/Itineraris-formatius-espec%C3%ADfics/IFE\\_12\\_abril\\_2019.pdf](https://www.institutmontilivi.cat/articles/oferta-formativa/Itineraris-formatius-espec%C3%ADfics/IFE_12_abril_2019.pdf)

### Έρευνα στην ελληνική βιβλιογραφία:

Anastasiou, D. & Polychronopoulou, S., 2009. Identification and Overidentification of Special Learning Disabilities (Dyslexia) in Greece. *Learning Disability Quarterly*, 32(2), σσ.55–69.

Angelides, P. & Stylianos, T., 2011. Teachers' training in inclusive education [Η εκπαίδευση των εκπαιδευτικών στη συμπεριληπτική εκπαίδευση]. Στο: Angelides, P., 2011. *Pedagogies of inclusion* [Παιδαγωγικές της συμπερίληψης]. Ζεφύρι. Διάδραση.

Hargreaves, A. & Fink, D., 2003. Sustaining leadership. *Phi Delta Kappan*, 84(9), σσ.693–700.

Harris, A., 2008. *Distributed school leadership developing tomorrow's leaders*. Λονδίνο: Routledge.

Harris, A. & Spillane, J., 2008. Distributed leadership through the looking glass. *Management in Education*, 22(1), σσ.31–34.

Karamitopoulos, T., 2015. Educational policy for diversity in Greece: a review of the legislative framework [Εκπαιδευτική πολιτική για την ετερότητα και τη διαφορετικότητα στην Ελλάδα: μία ανασκόπηση του θεσμικού πλαισίου]. Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης, 2015, 569-577.

Kitsou, G., 2015. Special Education in Greece with an emphasis on the inclusive framework: Presentation, critical and documented proposals for linking theory to educational policy and practice [«Η Ειδική Αγωγή στην Ελλάδα με έμφαση στο ενταξιακό πλαίσιο: Παρουσίαση, κριτική και τεκμηριωμένες προτάσεις για σύνδεση της θεωρίας με την εκπαιδευτική πολιτική και πρακτική»]. Available at:

<https://georgiakitsoumath.weebly.com/uploads/4/5/6/6/45664067/%CE%A3%CE%A5%CE%9D%CE%95%CE%9A%CE%A0%CE%91%CE%99%CE%94%CE%95%CE%A5%CE%A3%CE%97.pdf>

[Τελευταία Πρόσβαση: 17/7/2018].

Koutrouba, K., Vamvakari, M., & Steliou, M., 2006. Factors correlated with teachers' attitudes towards the inclusion of students with special educational needs in Cyprus. *European Journal of Special Needs Education*, 21(4), 381-394.

Lampropoulou, B., 2008. The medicalization and distancing of special education from the general education according to law plan [Η Ιατρικοποίηση και απομάκρυνση της ειδικής αγωγής από την γενική εκπαίδευση με σχέδιο νόμου], *Journal Autonomy*, Available at: <http://dim-ekv-thess.thess.sch.gr/index.php/deaf-articles/9-medicalization-of-special-education.html> [Τελευταία Πρόσβαση: 17/7/2018].

Lampropoulou, B., Markakis, E., Panteliadou, S., 2005. Mapping - Special education curricula: they lagged a day. [Χαρτογράφηση - Αναλυτικά προγράμματα ειδικής αγωγής: άργησαν μια μέρα]. Available at: [file:///C:/Users/user/Downloads/arethas3\\_243-262.pdf](file:///C:/Users/user/Downloads/arethas3_243-262.pdf) [Τελευταία Πρόσβαση: 1/6/2019].

MacBeath, J., 2006. The Talent Enigma. *International Journal of Leadership in Education*, 9(3), 183–204.

Obiakor, F. E., Harris, M., Mutua, K., Rotatori, A., & Algozzine, B., 2012. Making inclusion work in general education classrooms. *Education and Treatment of Children*, 35(3), 477-490.

Savva, K. & Angelides, P., 2011. The "special" educators as leaders in the development of inclusive education [Οι «ειδικοί» εκπαιδευτικοί ως ηγέτες στην ανάπτυξη συμπεριληπτικής εκπαίδευσης]. In: Angelides, P., 2011. *Pedagogies of inclusion* [Παιδαγωγικές της συμπερίληψης]. Ζεφύρι. Διάδραση.

Symeonidou, S. & Phtiaka, H., 2014. 'My colleagues wear blinkers...If they were trained, they would understand better'. Reflections on teacher education on inclusion in Cyprus. *Journal of Research in Special Educational Needs*, 14(2), σσ.110–119.

Tsakalou, D., Hamilton, L. & Brown, J., 2018. Institutional narratives and the struggle for inclusive communities in the Greek context. *International Journal of Inclusive Education*, σσ.1–19.

Tsakiridou, H., & Polyzopoulou, K., 2014. Greek teachers' attitudes toward the inclusion of students with special educational needs. *American Journal of Educational Research*, 2(4), 208-218.

Vlachou, A., 2006. Role of Special/Support Teachers in Greek Primary Schools: A Counterproductive Effect of "Inclusion" Practices. *International Journal of Inclusive Education*, 10(1), σσ.39–58.

Zoniou-Sideri, A., 2000. Inclusion: Utopia or reality [Ένταξη: Ουτοπία ή πραγματικότητα]. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

[https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/validation-non-formal-and-informal-learning-32\\_en](https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/validation-non-formal-and-informal-learning-32_en)

<http://www.cedefop.europa.eu/el/news-and-press/press-and-media/press-releases/press-release-international-survey-adult-skills-greece>

[https://www.minedu.gov.gr/publications/docs2018/nomos\\_454718\\_feka102.pdf](https://www.minedu.gov.gr/publications/docs2018/nomos_454718_feka102.pdf)

[http://dipe-g-athin.att.sch.gr/files/eidikh\\_agogh/yliko/NOHTIKH\\_YSTERHSH.pdf](http://dipe-g-athin.att.sch.gr/files/eidikh_agogh/yliko/NOHTIKH_YSTERHSH.pdf)

<https://www.eoppep.gr/teens/index.php/amea/ειδικά-εργαστήρια-επαγγελματικής-εκπαίδευσης-και-κατάρτισης>